

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Географічний факультет
Кафедра географії України та регіоналістики**

**«РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНИЙ КОМПЛЕКС, ЯК СКЛАДОВА
ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ
(НА ПРИКЛАДІ МАМАЇВСЬКОЇ ТГ)»**

**Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)**

Виконав:

Студент 4 курсу, 402 групи
Спеціальності «Географія 106»
ОПП «Регіональний розвиток і
просторове планування»

Змійовський Роман Михайлович

Керівник:

Керівник: доц., к. геогр. н.

Заблотовська Наталія Василівна

До захисту допущено на засіданні кафедри

Протокол № _____ від _____ 2025 р.

Зав. кафедрою _____ проф. Косташук І.І.

Чернівці – 2025

АНОТАЦІЯ

Роман ЗМІЙОВСЬКИЙ – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 10 – природничі науки, спеціальності 106 – географія, ОПП «Регіональний розвиток і просторове планування» кафедри географії України та регіоналістики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. м. Чернівці, Україна, 2025.

Тема кваліфікаційної роботи:

«РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНИЙ КОМПЛЕКС, ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ (НА ПРИКЛАДІ МАМАЇВСЬКОЇ ТГ)»

Анотація: в даній роботі представлено дослідження рекреаційно-туристичного комплексу як складової економічного розвитку для територіальної громади. Розкрито теоретичні підходи до вивчення рекреаційно-туристичного комплексу на локальному рівні, визначено його сутність, структуру та функції. Встановлено сучасний рівень забезпечення громади ключовими ресурсами, для здійснення туристично-рекреаційної діяльності. Окрема увага приділена застосуванню SWOT- та PEST-аналізу для комплексної оцінки внутрішніх та зовнішніх факторів впливу на розвиток рекреаційно-туристичної сфери громади, а також наступним методам дослідження таким як: картографічний статистичний аналіз, ГІС-технології та метод системного підходу. Окреслено перспективні напрями, використання туристичного та рекреаційного потенціалу для розвитку туристичної інфраструктури громади.

Ключові слова: рекреаційно-туристичний комплекс, інфраструктурний потенціал, місцеве самоврядування, економічний розвиток, стратегічне планування, Мамаївська громада.

ABSTRACT

Roman ZMIIOVSKYI – a student pursuing the first (bachelor's) level of higher education in the field of knowledge 10 – Natural Sciences, specialty 106 – Geography, in the educational and professional program «Regional Development and Spatial Planning» at the Department of Geography of Ukraine and Regional Studies of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. Chernivtsi, Ukraine, 2025.

Title of the Qualification Paper:

«THE RECREATIONAL AND TOURISM COMPLEX AS A COMPONENT OF
ECONOMIC DEVELOPMENT IN A TERRITORIAL COMMUNITY (THE CASE
STUDY OF THE MAMAYIVTSI COMMUNITY)»

Abstract: This work presents a study of the recreational and tourism complex as a component of economic development for a territorial community. It reveals theoretical approaches to the study of the recreational and tourism complex at the local level, defining its essence, structure, and functions. The current level of the community's provision with key resources necessary for the implementation of tourism and recreational activities is determined. Special attention is given to the application of SWOT and PEST analyses for a comprehensive assessment of internal and external factors influencing the development of the community's recreational and tourism sector, as well as to research methods such as cartographic and statistical analysis, GIS technologies, and the systems approach. Promising directions for the utilization of tourism and recreational potential to develop the community's tourism infrastructure are outlined.

Keywords: recreational and tourism complex, infrastructure potential, local self-government, economic development, strategic planning, Mamayivtsi community.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ Роман ЗМІЙОВСЬКИЙ

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ НА ЛОКАЛЬНОМУ РІВНІ	8
1.1 Теоретичні підходи до розкриття рекреаційно-туристичного потенціалу громади.....	8
1.2 Ресурсний потенціал туристичної сфери в громаді.	12
1.3 Методи дослідження рекреаційно туристичного комплексу громади.	17
Висновок до розділу 1	20
РОЗДІЛ II. ЧИННИКИ ТА ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ У МАМАЇВСЬКІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ	22
2.1 Географічне положення досліджуваної громади, як чинник розвитку рекреації та туризму.	22
2.2 Соціально-економічні передумови розвитку рекреаційно-туристичної сфери у Мамаївській ТГ.	27
Висновок до розділу 2	34
РОЗДІЛ III. ОСОБИВОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ПЛАНУВАННЯ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ МАМАЇВСЬКОЇ ТГ	36
3.1 Соціально-економічна характеристика рекреаційно-туристичного комплексу Мамаївської ТГ	36
3.2 Проблеми та перспективи розвитку закладів рекреаційно-туристичного комплексу в регіоні дослідження.	46
Висновок до розділу 3	52
ВИСНОВКИ.....	53
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	56

ВСТУП

В сучасних умовах децентралізації, зростання ролі місцевого самоврядування територіальні громади дедалі більше зосереджуються на пошуках внутрішніх можливостей розвитку. Одним з таких резервів є туристично-рекреаційний потенціал, який може слугувати не тільки джерелом економічного зростання, а й фактором у підвищенні якості життя населення. Саме тому важливо досліджувати туристично-рекреаційний потенціал як чинник стратегічного розвитку.

Актуальність дослідження. Економічний розвиток територіальних утворень складно уявити без важливої та прибуткової компоненти як туристично-рекреаційний комплекс, адже його вплив поширюється на значну частину суспільства, економіки і відчутний у більшості аспектів функціонування нинішніх територіальних громад.

Звертаючись до наукових напрацювань, профільних досліджень, з даної тематики, гоже визнати, що чимало прикладних питань залишаються відкритими, а певні теоретичні підходи ще не набули належного концептуального рівня. Особливо це відчутно в процесі стратегічного планування розвитку: як суспільного та економічного так і у сфері налагодження внутрішніх та транскордонних відносин. Рівень рекреаційного потенціалу Мамаївської територіальної громади та забезпеченість рекреаційно-туристичними ресурсами є важливим чинником для розвитку, відповідно актуальним для його структурного вивчення.

Об'єкт та предмет дослідження. Об'єктом дослідження обрано рекреаційно-туристичний комплекс Мамаївської територіальної громади. Предметом дослідження виступають особливості планування та розвитку рекреаційно-туристичного комплексу Мамаївської територіальної громади.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження - дослідити рекреаційно-туристичний комплекс, як складову економічного розвитку Мамаївської територіальної громади. Відповідно до мети перед нами було поставлено наступні завдання:

- дослідити теоретичні основи вивчення рекреаційно-туристичного комплексу на локальному рівні;
- вивчити передумови та чинники сучасного розвитку рекреаційно-туристичний комплекс, як складової економічного розвитку Мамаївської територіальної громади;
- уяснити особливості територіального планування рекреаційно-туристичного комплексу Мамаївської ТГ;
- окреслити проблеми та перспективи рекреаційно-туристичного комплексу Мамаївської територіальної громади.

Методологічна основа та методи дослідження. Методологічною основою дослідження слугували праці таких науковців; Бейдик, О.О., Берко, А.Ю., Бондаренко, В. А., Івашура, А. А., Кифяк, В. Ф., Масляк, П. О., Топчієв, О., Ярошенко, А. О., В.І. Костащука, Я.В. Джамана, К.Й. Кілінської, І.І.Костащука. Також було враховано основні законодавчі положення: Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про туризм»», Закон України «Про природно-заповідний фонд України», Закон України «Про охорону культурної спадщини», Закон України «Про охорону здоров'я».

Дослідження проведено із використанням таких методів як; історичний картографічний, порівняльний, метод системного аналізу, статистичний та геоінформаційні методи.

Інформаційною основою при написанні роботи послужили матеріали, Мамаївської територіальної громади. Головного управління статистики у Чернівецькій області, архівні матеріали. Використані ГІС програма: QGIS, Google Ears.

Апробація результатів кваліфікаційного дослідження. Основні ідеї цього дослідження обговорювалися на студентській науковій конференції Чернівецького національного університету у 2023 році. Отримані результати обговорювалися Міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених у Чернівецькому національному університеті ім. Ю Федьковича у 2024 році та видані тези доповіді.

Теоретичне значення. Теоретичне значення цієї наукової роботи полягає у тому, що її результати можуть використовуватися при подальших наукових пошуках на прикладі інших міських територіальних громад.

Практичне значення. Практичне значення цієї роботи полягає в отриманні результатів дослідження, це в свою чергу допоможе виявити слабкі та сильні сторони територіальної громади та вирішення актуальних проблем в різних сферах громади.

Обсяг і структура роботи. Дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи складає 57 сторінки. Перелік використаних джерел налічує 11 найменувань.

РОЗДІЛ І.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ НА ЛОКАЛЬНОМУ РІВНІ

1.1 Теоретичні підходи до розкриття рекреаційно-туристичного потенціалу громади

Усякий розвиток починається не з дії, а з можливості. Саме слово «потенціал» є похідним від латинського «*potentia*» й означає «потужність», «сила», «можливість», таким чином, потенціал як економічну категорію прийнято розуміти – сукупність наявних ресурсів, запасів, засобів, здібностей, прихованих або досі нереалізованих резервів, можливостей, які за зміни умов можуть бути використані для досягнення поставлених цілей, здійснення певної економічної діяльності тощо. [6] Власне потенціал ТГ характеризує перспективу її розвитку за умов використання повного комплексу її ресурсів, особливостей минулої, актуальної та планової структури її господарства, географічного розташування та інших чинників.

Термін рекреація (від лат. *Recreatio* – відновлення сил) – відновлення чи відтворення фізичних і духовних сил, що втрачені людиною в процесі життєдіяльності; рекреація включає різноманітні види діяльності у вільний час, спрямовані на відновлення сил і задоволення широкого кола особистих і соціальних потреб та запитів. [6]

Термін туризм — це форма тимчасового подорожування та відпочинку з метою ознайомлення із навколишнім середовищем, що характеризується екологічною, освітянською та іншими функціями. [1]

Термін рекреаційно-ресурсний потенціал – загальна сукупність природних, соціально-економічних та історико-культурних умов в організації рекреаційної діяльності на зазначеній території. [10]

Слід зазначити, що рекреаційно-туристична сфера є важливою та однією з пріоритетних, так як здатна здійснити як прямий, так і посередній вплив на рівень соціально-економічного розвитку регіону. Для об'єктивного проведення оцінки туристично-рекреаційного потенціалу території слід визначити перелік

показників, що характеризують компоненти потенціалу, за якими може здійснюватися оцінка. Це наглядно можна спостерігати на схемі (див. рис. 1.1).

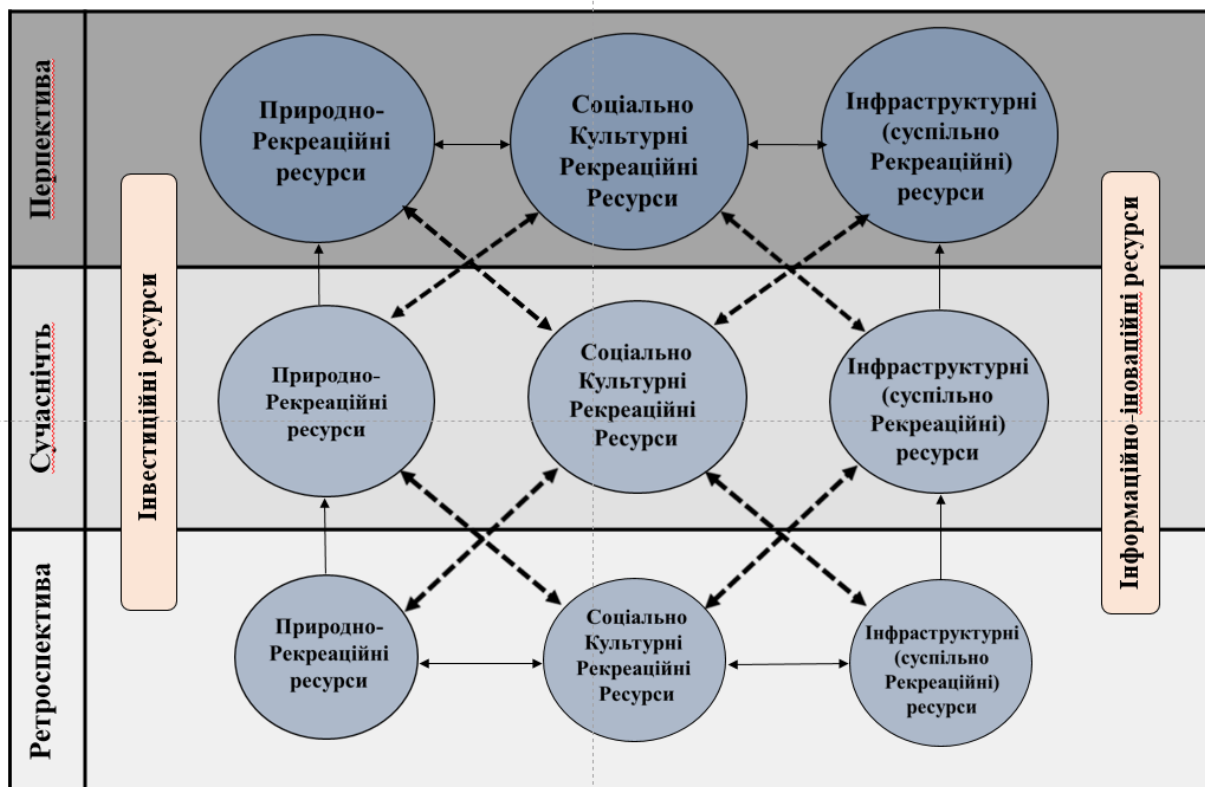

Рис. 1.1 Схема формування рекреаційно-туристичного потенціалу території.

Обраний варіант показує, що потенціал регіону потребує наявних ресурсів регіону, які тісно взаємопов'язані та взаємозалежні, тому система окремих показників повинна бути здатною до вирішення завдань, що пов'язані: з підвищенням ефективності використання туристично-рекреаційного потенціалу регіону, плануванням перспективного розвитку туристично-рекреаційної сфери, прийняттям управлінських рішень щодо доцільності подальшого використання регіону для туризму та рекреації. Аналізуючи структуру складових туристично-рекреаційного потенціалу, можна констатувати – на сучасному етапі суспільного розвитку ускладнилися проблеми, що пов'язані з управлінням туристично-рекреаційної діяльності та ефективним використанням туристично-рекреаційного потенціалу регіонів країни. Це пов'язано, з одного боку, зі значними регіональними відмінностями, а з іншого - з суб'єктивним характером управління у сфері туризму та дозвілля. Суб'єктивні чинники в управлінні можуть призводити до виникнення проблем, вирішення яких потребує

професійного та творчого підходу. Тому управління регіональним розвитком туризму і дозвілля (в тому числі туристично-рекреаційним потенціалом) має здійснюватися як синтез двох елементів: розвитку науково-практичної діяльності у сфері туризму та вдосконалення методів і підходів до управління. Протягом багатьох років розвиток туризму та збільшення кількості туристичних об'єктів відігравали важливу роль у покращенні соціально-економічного розвитку. Насправді, значення туризму в суспільстві є досить різноманітним, тобто він стимулює розвиток галузей, пов'язаних з туризмом і дозвіллям, транспорту, зв'язку, торгівлі, сувенірної продукції, послуг, громадського харчування, будівництва тощо. У зв'язку з постійним розвитком туристичної діяльності вдосконалюються й інструменти, пов'язані з сектором туризму та дозвілля.

Аналізуючи структуру туристично-рекреаційного потенціалу, можна зазначити, що на сучасному етапі суспільного розвитку проблеми, пов'язані з управлінням туристично-рекреаційною сферою та ефективним використанням туристично-рекреаційного потенціалу в регіонах країни, стають все більш складними. Це пов'язано, з одного боку, зі значними регіональними відмінностями, а з іншого – з суб'єктивним характером управління туристично-рекреаційною сферою. Суб'єктивний елемент в управлінні зумовлює необхідність професійного та творчого підходу до вирішення проблем. Тому управління розвитком регіонального туризму і дозвілля, в тому числі туристично-рекреаційного потенціалу, має здійснюватися як синтез двох складових: розвитку науково-практичної діяльності у сфері туризму та вдосконалення методів і підходів до управління.

Для глибокого розуміння «туристично-рекреаційних ресурсів» Топчієв О.Г. розглядав різні об'єкти та явища природного, природно-антропогенного та соціального походження, що використовуються для туризму, лікування, оздоровлення та впливають на територіальну організацію рекреаційної діяльності, формування рекреаційних центрів та районів, їх спеціалізацію та економічну ефективність.[9] До туристично-рекреаційних ресурсів Бейдик О.О.

включає природні та культурно-історичні комплекси та їх складові, які при сучасній та перспективній на майбутнє структурі рекреаційних потреб і техніко-економічних можливостях стають цільовими об'єктами рекреаційно-туристського споживання як вихідні елементи для створення комплексних туристських послуг. Дослідник поділяє рекреаційно-туристичні ресурси на такі: суспільно-історичні, природно-географічні, природно-антропогенні, трансресурсні об'єкти. Крім того, він виділяє окрему групу – об'єкти рангу суперточка-тур. Порівнюючи вище зазначені три визначення, відзначимо, що в першому (Топчієв О.Г.) акцентується увага більше на територіальному аспекті розвитку туризму як сфери господарства та впливі туристично-рекреаційних ресурсів на спеціалізацію, а також на економічну ефективність досліджуваної території.[2] У другому (Масляк П.О.) звертається увага на те, що основною властивістю рекреаційних ресурсів є відновлення, а також розвиток духовних і фізичних сил людини. Третє визначення (Бейдик О.О.) акцентує більше на здатності рекреаційних 8 ресурсів задовольняти рекреаційні потреби різного характеру та бути вихідними елементами для створення комплексних туристських послуг. [8]

На думку Берко А. Ю. туристсько-рекреаційний потенціал формується на межі наступних окремих підсистем: природи, суспільства та народного господарства та містить у собі компоненти даних підсистем: природні туристські ресурси, туристів, туристичні засоби – матеріально технічні, енергетичні та трудові ресурси, необхідні для обслуговування туристсько-рекреаційної системи. [3]

Історико-культурна складова туристично-рекреаційних ресурсів є передумовою розвитку місцевого культурно-пізнавального туризму, зокрема (група пам'яток матеріальної та духовної культури, що мають визнану цінність і відповідають потребам туристів), таких як археологічна спадщина, історичні та архітектурні пам'ятки, мистецькі та антропологічні пам'ятки.

Власне рекреаційна архітектура це є вид архітектурної діяльності, об'єктом якої є формування рекреаційних просторів. Архітектура рекреаційної

сфери близька по проблематиці до ландшафтної архітектури: поєднує в собі штучне й природне середовище, саме тому природний ландшафт є головним середовищем рекреації.

Методологічний інструментарій дослідження представлений різноманітними методиками, які дозволяють комплексно вивчити туристичний потенціал, проаналізувати поточну ситуацію та визначити перспективи розвитку.

1.2 Ресурсний потенціал туристичної сфери в громаді.

Переходячи до туризму то за своєю сутністю він соціальний, оскільки це діяльність людей у рамках розвиненого цивілізаційного людського суспільства. «Аксіологічний аналіз туризму може дати багато для вивчення його сучасного стану, оскільки цінності входять до числа основних компонентів мотивації людської діяльності, багато в чому детермінують специфіку сприйняття індивідом навколишньої дійсності та особливості його поведінки».[5] Взагалі поняття «туристична привабливість» та «туристичний потенціал» вимагають аналізу їхнього змісту та відповідного розмежування. У цьому контексті цікавим є підхід О. Кифяка та В. Кифяка, які визначають туристичний потенціал регіону як сукупність природних, історико-культурних об'єктів та подій, а також соціально-економічних та технологічних передумов організації туристичної діяльності на певній території. [7] Це визначення настільки правильне, що з ним важко не погодитися. Виходячи з вищесказаного, можна сказати, що туристичний потенціал є лише певною передумовою для організації туристичної діяльності. Туристична привабливість – це, власне, кінцевий результат діяльності, спрямованої на розвиток та оновлення туристичного потенціалу, формування туризму та його інфраструктури.

Кілінська К. Й. в своїй дослідницькій роботі виділяє такі два терміни, як рекреаційне природокористування та туристичне природокористування.

Рекреаційне природокористування – це комплекс заходів, пов’язаних з використанням природних ресурсів з метою оздоровлення людини, для відновлення її фізичного та психологічного самопочуття, розширення екологічного та культурного світогляду.

Туристичне природокористування – складова (прикметник) рекреаційного, розширює сферу діяльності рекреації, формує видову різноманітність рекреаційного природокористування. [14]. Ці визначення дають чітке розуміння та пояснюють особливість в обох значеннях природокористування тої чи іншої території.

Перспективи саме туризму базуються на фізико-географічних характеристиках та кліматичних умовах території у нашому випадку територіальної громади, наявні якості природних ресурсів і можливостей та їх належного використання, географічних, культурних, історичних та соціальних статичних факторах. Подолання розриву між наявністю ресурсів та ступенем їх використання.

Таблиця . 1.1

Види туристичних послуг

1) Основні туристичні послуги	2) Додаткові туристичні послуги	3) Супутні туристичні послуги
Розміщення туристів	Додаткові екскурсії	Забезпечення сувенірною продукцією
Харчування туристів	Фізкультурно оздоровчі послуги	Торгівельно, валютне, кредитне обслуговування
Транспортні послуги	Медичні послуги	Послуги соціальних видів зв’язку
Екскурсійні послуги	Культурно видовищні та ігрові заходи	Надання індивідуальних послуг

[4]

Туристична послуга – результат діяльності туристичного підприємства щодо задоволення відповідних потреб туристів. Робота турпідприємства полягає як в організації всієї подорожі і в організації окремих послуг. [4] Також туризм стимулює виробництво та споживання різних товарів і послуг, відповідно є такі види, класифікації туристичних послуг:

На даній таблиці ми можемо бачити різні види туристичних послуг які має пропонувати туристичний об'єкт споживачу. Для цього необхідно мати сильну фінансову систему та компетентних працівників. В регіональній економіці це відіграє не малу роль, тому що завдяки цьому наповнюється місцевий бюджет додатковими надходженнями для громади. В останні минулі роки став модним розвиток туристичної сфери, це пов'язано із різними формами власності її туристичної галузі, а ефективність роботи найбільше залежить від тур агентів, туроператорів, реалізованих туристичних путівок попит місцевого населення та хороша реклама того чи іншого об'єкта для заохочення туристів з інших регіонів. Туристична галузь в державі стала досить популярною, але в наслідок різних факторів діяльність в Україні розвивається недостатньо ефективно.

Туристичний потенціал містить такі складові як; природні ресурси, об'єкти історичної та соціально-культурної спадщини. (рис. 1.1) Потенціал включає в собі природно-ресурсний, організаційно-економічний та індивідуальні складники. Сам процес управління туристичним потенціалом існує як складник державної і регіональної систем управління. Він містить широку правову підтримку та положення щодо використання наявних ресурсів для задоволення внутрішніх і зовнішніх потреб взаємоузгодженої туристичної діяльності в територіальній громаді, спорідненими з інтересами місцевого населення відповідно до потенціалу громади. Механізм державного управління туристичною галуззю передбачає державне регулювання та саморегулювання діяльності туристичних підприємств. Організаційна та економічна складові спрямовані на підвищення ефективності діяльності різних суб'єктів туристичної та рекреаційної діяльності в конкретних туристичних зонах регіону.

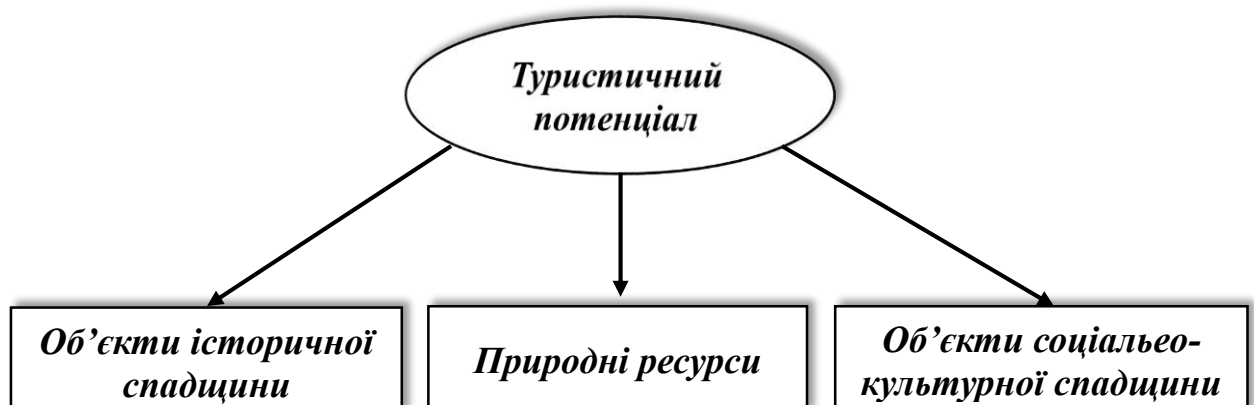

Рис. 1.2. Складові туристичного потенціалу громади.

Інфраструктура того чи іншого регіону показує перш-за все потенціал та відображає результати, для цього проводиться аналіз та опитування різних груп, залучених до забезпечення розвитку туризму в громаді. Для досягнення цієї мети необхідно логічно продумати низку процесів, а саме які лежатимуть в основі організаційної та економічної підтримки для більш ефективного використання туристичних ресурсів території. Важливим елементом цього будуть ключові заходи для координації існуючого потенціалу території та добре продумана програма його захисту і використання ресурсів для задоволення майбутніх потреб у туризмі та відпочинку. У цьому контексті належить обґрунтувати структурно-функціональні зв'язки управління туристично-рекреаційним потенціалом регіону в інфраструктурі туристичного бізнесу. У його змістовному визначенні спостерігається тісний зв'язок

Варто зазначити, що сільський туризм, зелений туризм, культурний туризм та сленг-туризм стають все більш популярними серед українського населення, і Україна, з її досить широким кругозором та розвиненими культурними традиціями, може використати цю перевагу для власного розвитку. Враховуючи тенденції розвитку сільського господарства та зростаючий світовий попит на сільськогосподарську продукцію, із залученням інвестицій можна створювати агропродовольчі підприємства. Використання землі для сільськогосподарського виробництва сприятиме підвищенню родючості ґрунтів та зменшенню кількості земель, що не використовуються під сільське господарство в регіоні, але можуть бути такими. Внаслідок інтенсивного промислового розвитку в світі зростає попит на промислову продукцію, для територіальної громади в якій є запаси лісу наявна переважно переробна промисловість, включаючи деревообробку та переробку лісових продуктів (ягід, грибів, лікарських рослин тощо). Підприємства агропромислового комплексу не отримують жодної підтримки невідмінно від комунальних, оскільки кредитна політика країни не поширюється

на підприємців, фермерів та приватні домогосподарства. Саме така ситуація впливає на рівень життя населення в цілому та кроки до започаткування власної справи. Як наслідок, в економіці регіону домінують приватні підприємства та фабрики. Також позитивний внесок вносять землевласники, фермери та місцеві підприємці, які забезпечують робочі місця для багатьох людей і тим самим підвищують рівень життя в громаді.

В Україні туристична галузь має великий потенціал, але через своє географічне розташування та економічні умови для сучасного розвитку не всі органи місцевого самоврядування в країні мають туристичні перспективи. Багато регіонів країни мають достатній потенціал для розвитку туризму. Однак реалізації інвестиційного потенціалу в туризмі перешкоджають проблеми, характерні для українських регіонів:

- недостатня інфраструктура;
- кадровий потенціал;
- маркетинг;
- підприємницьке середовище;
- законодавча база.

У ході своїх досліджень багато науковців стикаються з основною проблемою: не існує єдиного підходу до розвитку туризму в громадах. Саме тому в рамках структурних та проблемних досліджень розробляються різні програми розвитку та формування туристично-рекреаційного потенціалу. Розглядаючи різні підходи та програми розвитку передумов, стає зрозуміло, що дуже важливо прийняти правильний підхід до розвитку туризму для конкретної географічної громади. На перший погляд, методологія не є складною, головне - дотримуватися методології при вирішенні конкретної проблеми. Розглянемо сам метод системного підходу, який полягає у дотриманні певної послідовності в організаційних процесах. Він передбачає наступні дії:

- визначення цілей;
- визначення та вивчення інфраструктури;
- визначення сильних і слабких сторін цілей;

- складання відповідного економічного обґрунтування;
- розробка туристичних продуктів та рекламних продуктів для споживачів.

Слід зазначити, що важливим підґрунтям саме для формування та розвитку туристичного сектору органами місцевого самоврядування є різного роду підтримка а саме; правова підтримка та сприяння з боку держави та органів місцевого самоврядування для його належного функціонування. Без вище зазначеного а саме підтримки влади розвиток був би досить складним, але за допомогою та підтримкою місцевої влади можливе отримання важливих для розвитку регіону кредитів та зокрема для туристичних підприємств. Ще важливим буде виділити те, що пільгове оподаткування в громаді набуде кращої спроможності при спрощеній реєстрації туристичних підприємств.

1.3 Методи дослідження рекреаційно туристичного комплексу громади.

Дослідження регіональної інфраструктури є ключовим елементом стратегічного планування та розвитку. Для досягнення цілей розвитку та оптимізації функціонування інфраструктурної системи необхідно провести комплексний аналіз, що включає кілька ключових етапів.

Аналізуючи цю стовпчикову схему, ми можемо спочатку визначитися із загальними цілями дослідження та сформулювати конкретні завдання, які необхідно виконати. Потім визначаються методи та інструменти для збору та аналізу інформації.

Рис. 1.3 Алгоритм дослідження інфраструктури регіону

Етап аналізу включав детальний аналіз поточного стану інфраструктури в регіоні. Вивчалися різні аспекти, такі як транспорт, зв'язок, енергетика та інші види інфраструктури. Проаналізовано різні фактори, такі як демографічні зміни, економічні умови, технологічні інновації тощо, щоб визначити їхній вплив на розвиток інфраструктури.

На цьому етапі зонування розглядається як система, яка може бути поділена на основі характеристик та потреб в різні зони або регіони. Аналізуються географічні, економічні, демографічні та інші характеристики. Важливим є також етап прогнозування та рекомендацій. Основна мета цього етапу - спрогнозувати майбутній розвиток інфраструктури на основі отриманої інформації та виявлених тенденцій. Формуються рекомендації та стратегії розвитку, а також розробляються бізнес-плани та програми для їх реалізації.

Такий підхід до дослідження регіональної інфраструктури того чи іншого регіону дає повне уявлення про стан та перспективи розвитку інфраструктурної системи, що є необхідним для прийняття обґрунтованих управлінських рішень та забезпечення сталого розвитку регіону.

Глибоке вивчення рекреаційно-туристичного комплексу територіальної громади є важливим завданням для розвитку та підвищення привабливості туристичного напрямку регіону. Як вище було зазначено, що для досягнення цієї мети використовуються різноманітні методи дослідження, спрямовані на аналіз і оцінку поточного стану та потенціалу рекреаційних та туристичних ресурсів.

Літературний метод передбачає аналіз наукових та публічних джерел щодо туристичного потенціалу на прикладі Мамаївської громади. Цей метод дозволяє ознайомитися з історією, географією, природними та культурними пам'ятками регіону.

Досліджуючи наукові статті, звіти, книги та інші публікації, ми зможемо зібрати вичерпну інформацію про характер та туристичний потенціал Мамаївської громади.

Аналіз книг та статей з історії регіону допоможе визначити потенційні туристичні атракції, такі як: історичні пам'ятки, музеї або традиційні події, які можуть бути цікавими для туристів. Аналогічно до цього, дослідження наукових публікацій та статей про стан екології та різні специфічні особливості регіону дозволить виявити певні природні ресурси, які можуть бути використані для екологічного туризму.

Метод картографування полягає в аналізі географічних карт і планів територіальної громади з метою виявлення потенційних туристичних локацій і маршрутів. Також застосування цього методу дозволяє візуалізувати розташування, взаємозв'язок та доступність географічних об'єктів.

Варто зазначити, що використання картографічного методу дає можливість для визначення та підходу розташування природних парків та історичних будівель, які можуть приваблювати туристів в громаді. Історичні пам'ятки, архітектурні споруди та інші культурні цінності також можуть бути показані на карті, що полегшує їх ідентифікацію та локалізацію.

Метод обробки статистичних даних передбачає збір, аналіз та інтерпретацію статистичних даних про туристичні потоки та попит туристичних послуг в Мамаївській громаді. Цей метод дозволяє оцінити рівень туристичної

активності, популярність певних місць і напрямків, а також вплив різних факторів на туристичний ринок.

Завдяки методу статистичної обробки даних можна аналізувати кількість туристів, які відвідують різні місця в громаді протягом року, їхні витрати та тривалість перебування. Також можна дослідити залежність між погодними умовами, сезонами та популярністю певних туристичних об'єктів.

Цей метод дозволяє безпосередньо спостерігати за поведінкою туристів у рекреаційно-туристичному комплексі. З його допомогою можна оцінити популярність різних об'єктів, рух туристів та їхню взаємодію з інфраструктурою. До прикладу дослідження «Спостереження за туристичними потоками в громаді» (автор: О. Д. Кузьміна) здійснювалося спостереження за рухом туристів у цільовій громаді з метою визначення популярних місць та маршрутів.

Висновок до розділу 1

Переходячи до висновку стає зрозуміло, що проведення комплексного дослідження рекреаційно-туристичного комплексу територіальної громади допомагає не лише зрозуміти поточний стан туристичного сектору, а й визначити стратегічні напрямки його подальшого розвитку. Ще важливим аспектом стає збирання та методичний аналіз статистичної інформації, що в подальшому слугуватиме основою для прийняття обґрунтованих рішень щодо вдосконалення та просування туристичної галузі в Мамаївській громаді.

Переходячи до інших методів слід згадати застосування літературного методу яке дозволило отримати широкий сектор необхідної інформації та глибоке розуміння туристично-рекреаційного потенціалу територіальної громади саме через аналіз наукових та публічних джерел. Саме даний метод дозволяє зібрати вичерпну інформацію про культурні, етнічні, історичні, природо-географічні аспекти регіону, які прямо впливають на туристичну привабливість. Наприклад, вивчення історичних пам'яток та екологічних особливостей регіону дозволило ідентифікувати потенційні місця для розвитку

туризму. Застосування картографічного методу допомогло візуалізувати розташування та взаємозв'язок туристичних об'єктів з рекреаційними, а також та маршрутів у Мамаївській громаді. Саме це дало можливість легше ідентифікувати привабливі для місцевих жителів місця, такі як природні парки та історичні споруди, та сприяло полегшенню їх вивчення. Переходячи до методу статистичної обробки даних можна зазначити те, що даний метод обробки даних дозволив чітко простежити особливості природного руху населення та попиту в громаді. Саме цей підхід дозволив оцінити рівень туристичної активності, популярність конкретних об'єктів та вплив різних факторів на рекреаційний ринок у Мамаївській громаді. Загалом, поєднання цих підходів надало нам глибоке та всебічне розуміння туристично-рекреаційного потенціалу Мамаївської громади, що є важливою передумовою для розробки та впровадження успішної стратегії її розвитку.

РОЗДІЛ II.

ЧИННИКИ ТА ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНО- ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ У МАМАЇВСЬКІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ

2.1 Географічне положення досліджуваної громади, як чинник розвитку рекреації та туризму.

Передумови розвитку туристично-рекреаційної індустрії ґрунтуються на природно-географічних особливостях й кліматичних умовах регіону, в даному випадку досліджуваної Мамаївської територіальної громади. Наявність та якість природних ресурсів і можливість їх зручного використання є визначальним фактором в якісному розвитку даної індустрії.

Природні туристично-рекреаційні ресурси Мамаївської територіальної громади. Громада розташована у північно-західній частині Чернівецької області. Поверхня - підвищена хвилясто-пасмова лісова рівнина, значною мірою розчленована. Клімат помірно-континентальний, м'який, вологий. Середня температура січня – мінус 4,0°C, липня – плюс 19,9°C. Період з температурою понад плюс 10°C становить 170 днів. Опадів 675 мм на рік, максимальна кількість у червні–липні. Сніговий покрив нестійкий. Міститься у Передкарпатському вологому, тепловому агрокліматичному районі. Також на території громади знаходяться не мало родовищ глини. На думку К.Й. Кілінської наразі велика кількість родовищ глини є і на території Мамаївської громади. До прикладу, суглинка використовується для виробництва будівельної цегли. Територія Прут-Дністерського межиріччя характеризується значними запасами глини і суглинків. Так, у Кіцманському районі зосереджено понад 18,5 % всіх запасів області глини та суглинку. Найбільшими родовищами є Стрілецько-Кутське (1,5 млн. м³), Драчинецьке (926 тис. м³), Киселівське (600 тис. м³). Їх поклади використовуються переважно для виробництва будівельної цегли. У руслі і заплаві р. Пруту відкриті та вивчені родовища піщано-галечникових матеріалів (Неполоківське, Лужанське, ін.). Сумарні запаси оцінюються у 6,2 млн. м³ сировинних матеріалів, що прирівнюється до 5,3 % від всіх запасів

піщано-галечникових матеріалів по області. Така ситуація сприяє виробництву гравійно-піщаної суміші, будівельних конструкцій, будівельного піску, тощо. [11] Адміністративним центром Мамаївської об'єднаної територіальної громади є село Мамаївці. Також цікавою є громада й для розвитку туризму адже розміщена по обидва береги р. Прут, та служить північно-західними «в'їзними» воротами до обласного центру - м. Чернівці.

Політико-географічне положення. Сьогодні демократія є найактуальнішою та найціннішою формою політичного устрою суспільства, що дає можливість людям не тільки обирати керівників, а й контролювати владу. Незважаючи на всі проблеми, що постають в рамках демократичної форми організації суспільства, його державно-політичного устрою, саме влада народу найкраще справляється з викликами сучасності.

До того ж, територіальна громада має прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом (до реформи прямі відносини мали лише обласні та районні бюджети, бюджети міст обласного значення). Ефективне місцеве самоврядування та забезпечення ним поступального соціально-економічного розвитку відповідних територій має супроводжуватися збільшенням ресурсної та фінансової бази. Децентралізовані повноваження мають бути забезпечені відповідним ресурсом для якісного виконання. Також це дає змогу використовувати кошти для потреб Мамаївської громади.

Економіко-географічне. Власне туризм і туристична діяльність є однією з галузей, які швидко розвиваються. Туристична галузь об'єднує багато суб'єктів ринку і стимулює виробництво низки товарів та послуг. У сучасних умовах туризм займає у регіональній економіці особливе місце, оскільки поліпшує інфраструктуру регіону, сприяє раціональному використанню природних ресурсів, розширює межі працевлаштування, тощо. Формування організаційно-економічних засад управління туристично-рекреаційним потенціалом регіону дедалі ускладнюються, що спричинює потребу висвітлити деякі з них, у контексті їхньої ролі, як важливих структурних елементів регіонального розвитку.

Перш за все розвиток рекреаційної та туристичної сфери в громаді та рекреаційного простору залежить від природно-ландшафтних, історико-культурологічних, соціально-демографічних, історичних, економічних та інших чинників. Костащук І. І. зазначає, що Україна має значну кількість історико-архітектурних ресурсів. Особливо помітне місце в структурі туристично-рекреаційного потенціалу посідають сакральні-туристичні ресурси, що зумовлено сукупним впливом багатьох чинників, серед яких вирізняються природні, суспільні та історичні. Природні ресурси визначили перш за все тип культових споруд за матеріалом будівництва. Так, Прикарпаття, Карпати та Волинь, які мають значні запаси лісових ресурсів, відрізняються із поміж інших регіонів наявністю великої кількості дерев'яних сакральних пам'яток – унікальних архітектурних об'єктів; у регіонах багатих на родовища каміння звичайно переважають кам'яні сакральні споруди. [17] Здебільшого Мамаївська громада має досить скромну історію, тому територія не має великої історичної цінності, в ній відбувається зміння потреб населення громади і відповідно змінюється характер природо-користування, землекористування та інженерно-технічне забезпечення. Наявність таких елементів, як дороги, канали, структурний поділ рельєфу, дренажні системи, присутність саме таких елементів виступає основою для формування й розвитку громади як рекреаційно спеціалізована.

Мамаївська територіальна громада має наступні передумови для організації продуктивної рекреацій діяльності. Середньорічні кліматичні умови в територіальній громаді досить сприятливі. Клімат помірно континентальний, м'який, вологий. Середня температура січня – мінус 4,0°C, липня – плюс 19,9°C. Період з температурою понад плюс 10°C становить 170 днів. Опадів 675 мм на рік, максимальна кількість у червні–липні. Сніговий покрив нестійкий, міститься у Передкарпатському вологому, теплому агрокліматичному районі. Ресурси досить сприятливі для здійснення рекреації і туризму впродовж року.

Окреме рекреаційне значення для Мамаївської ТГ мають водні ресурси району. В її межах знаходиться низка річок такі як, р. Совиця, р. Глиниця

найбільша серед них р. Прут, і не мала кількість ставків. Ще в громаді є понад 15 природних джерел у с. Біла, с. Стрілецький кут, с. Ревна, Коростувата, с. Драчинці, с. Нові Драчинці, с. Глиниця, смт. Лужани. Водні плеса досить привабливі для рекреаційного використання, зокрема, короткотермінового відпочинку (купання, занять водним туризмом, плавання на човнах, рибальства) та екологічного пізнання природи. Все це за умови сталого використання та правильним підходом в розвитку і облаштуванням для населення, може суттєво підвищити рівень рекреаційної сфери територіальної громади.

Вагома кількість лісових ресурсів громади при грамотному застосуванні може приваблювати людей для мисливства в підлаштованих для цього спеціальних угідь, ще збирання грибів, ягід і різних видів лікувальних трав.

Рекреація стає одним з найважливіших напрямом використання природних ресурсів в громаді, різноманітність яких є вагомим чинником формування цієї галузі. На думку науковців цієї галузі, одним із найважливіших інструментів реалізації рекреаційної політики в регіонах України можуть стати відповідні регіональні програми. Регіональна програма розвитку рекреації фактично є взаємоузгодженням ресурсів і термінів реалізації заходів, що спрямованих на створення необхідних правових, фінансових, соціально-економічних, організаційних та інших умов розвитку рекреаційної індустрії в регіоні. Вагомими напрямками механізму регіонального управління рекреаційною сферою мають бути: удосконалення механізмів регулювання господарської діяльності з урахуванням досвіду країн із розвиненою рекреаційною галуззю, формування нових соціально-економічних підходів до стратегії розвитку регіонального рекреаційного бізнесу й системи управління рекреаційними процесами на регіональному рівні; створення цільових програм розвитку рекреації на рівні регіонів; формування стратегії розвитку рекреації та розробка конкретних заходів щодо досягнення поставленої стратегічної мети; змішане (державне та ринкове) регулювання розвитку рекреаційної галузі; виділення пріоритетних видів і напрямів державного регулювання розвитку рекреаційної галузі.

Сам процес управління природними рекреаційними ресурсами, розвитком туризму у громаді та вдосконаленням територіальної структури цієї галузі передбачає; володіння широкою інформацією, насамперед, про якість та поширення природних рекреаційних ресурсів. Крім цього рекреаційна діяльність здатна стимулювати охорону природного середовища та заходи щодо покращення її стану. При раціональному способі розвитку вона належить до одних з найбільш екологічних видів природокористування, так як сприятливі екологічні умови, широке поширення природних ландшафтів, що збереглися, є одними з основних вимог туристичної діяльності.

Рекреація є ядром для сильної економічної складової та хорошої внутрішньої організації ТГ, що може стати одним із найбільш прибуткових джерел економіки. Отже, під рекреаційним потенціалом розуміється єдина система природних, спортивно-туристських, лікувально-оздоровчих та соціально-культурних підсистем, що характеризуються функціональною взаємопов'язаністю та територіальною цілісністю, що приводиться в рух пов'язаними з нею галузями (сільське господарство та харчова промисловість, пасажирський транспорт та зв'язок, торгівля харчовими продуктами).

Рекреаційне лісокористування є досить вагомим для розвитку в контексті соціально-економічного піднесення Мамаївської громади, на території якої є «Драчинецьке лісництво» та «Заповідне урочище Буковий праліс» засноване в 1979 році. Цінними є лісо-ресурсні блага, які використовуються для виробництва набору туристично-рекреаційних послуг, відіграє важливі економічні та екологічні функції. До економічних функцій рекреаційного лісокористування в контексті соціально-економічного піднесення територіальних громад-ареалів концентрації лісо-ресурсних благ відносяться бюджетонаповнююча, структуроутворююча, соціально стабілізуюча функції. Бюджетонаповнююча функція полягає в тому, що введення додаткових потужностей в рекреаційній діяльності лісових господарств та інших суб'єктів рекреаційного підприємництва, які використовують лісові ресурси, вони призводить до нарощення потоку податків, зборів та інших обов'язкових платежів до публічних

фінансових фондів, частина котрих концентрується в бюджетах місцевого самоврядування. Структуроутворююча функція визначається тим, що у територіальній громаді, яка відзначається підвищеним рівнем лісистості, рекреаційне лісокористування забезпечує структурні зрушення у місцевому господарстві. Це супроводжується введенням додаткових потужностей у суміжних галузях, які постачають матеріали та комплектуючі для спорудження об'єктів лісової рекреаційної інфраструктури.

Виходячи з заглиблення бюджетно-фіскальної децентралізації та дерегуляції земельних відносин, які на порядок збільшили фінансовий та територіальний ресурс місцевого самоврядування, значно збільшився потенціал розширення масштабів рекреаційного лісокористування. Тобто місцеве самоврядування у нинішніх умовах має достатні ресурси для того, щоб прямо та опосередковано стимулювати процеси господарського освоєння лісоресурсного потенціалу у рекреаційних цілях громади.

2.2 Соціально-економічні передумови розвитку рекреаційно-туристичної сфери у Мамаївській ТГ.

Громада має великі перспективи та реалістичні умови для потужного розвитку конкурентоспроможної дозвільної діяльності. Компоненти розвитку повинені ґрунтуватися саме на стратегії розвитку, а головне на надійних перспективах для територіальної громади. Безперечно важливу роль в тій чи іншій новоствореній громаді відіграють відповідна кількість дотаційних ресурсів та фінансів, які в свою чергу є невід'ємною частиною економічних зв'язків та відносин та водночас є основним інструментом для ефективної реалізації основних напрямів державної, регіональної та місцевої політики та соціально-економічного розвитку в подальшому.

Розвиток громади пов'язаний з безперервним процесом покращення якості життя на певній території, що включає в себе розвиток інфраструктури, покращення освіти та охорони здоров'я, підвищення рівня добробуту мешканців

громади. Добровільно сформовані органи місцевого самоврядування є синтезом потенціалу суб'єктів адміністративно-територіальної одиниці, до якої вони належать.

Отже, при складанні економічного профілю місцевої влади з метою добровільної інтеграції враховуються історичні, географічні, економічні, соціальні, екологічні, етнічні, культурні та інші особливості розвитку відповідної адміністративно-територіальної одиниці, а також спроможність місцевої влади вирішувати проблеми, віднесені до її компетенції, з метою задоволення потреб місцевого населення.

Саме основою для підготовки добровільно консолідованих економічних профілів органів місцевого самоврядування є офіційні дані Державної служби статистики та її територіальних органів, інформація про структурні підрозділи органів місцевого самоврядування, дані про місцевий бізнес тощо. Це зазвичай є думки мешканців громади (анкетування, опитування, публічні зустрічі) також можуть бути використані як джерело інформації. Місцеві бюджети є важливою складовою фінансової системи держави. Через місцеві бюджети держава активно проводить соціальну політику. Варто зазначити, що 70% видатків на соціальну сферу фінансується за рахунок місцевих коштів, зосереджених у місцевих бюджетах. Місцевий бюджет Мамаївської громади виконує кілька функцій. По-перше, він забезпечує казначейські кошти, необхідні для діяльності місцевої влади. По-друге, бюджет органу місцевого самоврядування використовується для розподілу та використання цих коштів між секторами економіки. Третьою функцією бюджету місцевої влади є контроль за фінансово-господарською діяльністю підприємств, організацій та установ, підпорядкованих цій владі. Для досягнення ще кращого результату особливу увагу варто приділити залученню іноземних та українських інвестицій у розвиток санаторно-курортних та туристичних комплексів, які поки що відсутні в Мамаївській територіальній громаді. Цікаво відзначити, що Мамаївська громада та багато інших територіальних громад мають розвинену економічну діяльність, але інтенсивна господарська діяльність на території громади, збільшення транспортного потоку

та багато інших факторів, пов'язаних з сільським господарством в громадах, негативно впливають на технічний стан пам'яток культури та інше. Як наслідок, стан інженерних споруд, мереж та дорожнього обладнання може бути незадовільним. Запобігти серйозним пошкодженням будівель в історичній частині громади, зберегти середовище, яке заохочує людей відвідувати цю територію, при цьому забезпечити раціональне використання культурної спадщини територіальною громадою та створити сучасну інфраструктуру сільського туризму можливо лише завдяки єдиному комплексу невідкладних та ефективних заходів, які були досліджені такими дослідниками як С.В. Дмитрук та О.І. Черниш. Перейдемо до проблем які виявили дослідники:

- Низький рівень підтримки з боку держави у сфері збереження культурної спадщини а головне немає належного фінансування для цього;
- Немає якісного підходу для збереження національної матеріальної та нематеріальної культурної спадщини громад, все переходить на ініціативу місцевого населення

Є два розроблені варіанти для розв'язання проблеми: Перший варіант збільшує обсягу державної підтримки для збереження культурної спадщини та розвитку туристичної інфраструктури громади. Але Зазначений варіант не передбачає великого використання коштів через нестабільне фінансування протягом цілого; Другий варіант є оптимальним саме для розв'язання даної проблеми в ньому передбачається повного надання як і коштів так і збереження культурної спадщини і власне розвитку туристичної інфраструктури але при цьому має бути запроваджений прозорого механізму фінансування територіальних громад.

Ще на нашу думку слід залучувати інвестицій в економіку яка вимушує формування сприятливого певного інвестиційного клімату, що є дуже актуальним для громад які стимулюють високу активність та забезпечує безперешкодну реалізацію інвестиційних вкладень в громади які цього прагнуть. Перспективи використання туристичного потенціалу та розвитку бізнесу у Мамаївській територіальній громаді в своїх умовах функціонування є досить

непоганим чинником для реалізації та залучення ресурсів на модернізацію і реконструкцію об'єктів сільськогосподарських засобів розташування та для сталого розвитку території територіальної громади є важливим:

- Визначити та координувати пріоритети у сфері туризму та дозволя. Перехід від прямого до непрямого фінансування в умовах бюджетного дефіциту та нестачі ресурсів.

- Розвиток кластерної моделі, яка передбачає певне поєднання приватних і державних проектів. Крім того, у випадку кластерних альтернатив, створення різних економічних зон, орієнтованих на туризм і відпочинок, для участі в інвестиційному процесі розвитку туризму і відпочинку в територіальній громаді та заохочення відповідно до системи і стимулів, що діють саме у різних зонах розвитку. Залучення громадськості місцевої громади до вирішення соціально-економічних проблем та підвищення ефективності використання регіональних коштів.

- Залучення коштів громади та різноманітних приватних інвесторів саме як різного типу джерел та фінансування різних проектів та використання коштів на розвиток самої громади. Також треба зазначити, що дуже важливим є спеціалізоване іншою мовою це цільове призначення коштів для цільового фінансування, яке в основному використовується для прямого фінансування та надання коштів, в основному, на будівництво та реконструкцію різних об'єктів. Інвесторами та роботодавці з цією метою виступають в різні комерційні організації, до прикладу пенсійні фонди тощо.

Згідно з кількома дослідженнями різних науковців у сфері економіки, вини виділяють, що економічний потенціал місцевих органів влади є не малим і левову частку становлять перш за все, доходи у бюджет громади саме з оподаткування населення громади. Дослідники показали, що основна частина податкових надходжень у бюджеті місцевої влади становить від 60 до 65% від загальної структури доходів, причому податок на доходи фізичних осіб становить від 5 до 7% від загальної суми. Доходи бюджету громади, як правило, складаються з частки податків, а також коштів від місцевих запозичень та

інвестиційних грантів з інших бюджетів. Це зумовлено тим, що кошти поточного бюджету громади спрямовуються на фінансування установ і закладів виробничої та соціальної інфраструктури, які в той момент утримуються за рахунок бюджету громади і також на фінансування соціального захисту громадян. Варто враховувати той факт, що в Мамаївській територіальній громаді близько 60% розподілу припадає на доходи загального фонду бюджету в громаді. Крім існуючих джерел – коштів від відчуження майна, надходження дивідендів, коштів від повернення позик. Головним надходженням бюджету в територіальній громаді, як вище було зазначено стає близько 60% саме податку на різні доходи фізичних осіб. Ще слід зазначити що Мамаївська та інші територіальні громади які встигли об'єднатися до 15 жовтня 2017 року, мають прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом починаючи з планового бюджетного періоду та матимуть право на реалізацію делегованих державою повноважень. Загалом же варто відзначити, що метою реформи місцевого самоврядування та об'єднання територіальних громад є забезпечення дієвої спроможності місцевого самоврядування самостійно, за рахунок власних ресурсів, вирішувати питання місцевого значення в інтересах жителів громади.

До основних джерел доходів місцевих бюджетів належать податкові надходження (загальнодержавні податки, які згідно із законодавством закріплені за місцевими бюджетами, місцеві податки та збори, а також відрахування від загальнодержавних податків), кошти, отримані від власних засобів муніципального утворення, які створюються за рахунок діяльності підприємств та організацій, що перебувають у власності територіальних громад, та оплата за послуги, які надають органи місцевого самоврядування, а також місцеві позики. Адже доходи місцевого бюджету громади складаються із доходів, необхідних для виконання власних повноважень та доходів, які є необхідними для забезпечення та виконання в послідовності та захищеним законом та наділені повноважень органів виконавчої влади. Місцевий бюджет тої чи іншої територіальної громади поділяється на поточний бюджет і бюджет розвитку для громади.

Ще важливим буде зазначити, що доходи поточного бюджету формуються на основі нижче зазначених податків:

- податки на прибутки підприємств і організацій;
- податок на добавлену вартість;
- акцизний збір;
- прибутковий податок із громадян;
- плата за землю та ін.

Переходячи до аграрного сектору та економіки в територіальній громаді. Аграрний сектор в досліджуваній громаді є досить важливим для розвитку економіки та фінансування. Зокрема в нашому випадку і не тільки важливим інструментом виступає інвестиційна політика яка малими темпами все таки розвивається. Розвиваються також в громаді фінансово-кредитна система для різних приватних установ, це суттєво заохочує їх для залучення та надання ресурсів на виробничо-інвестиційні цілі в громаді. В період останніх 5 років відбувалося створення сприятливої нормативно-правової бази для залучення іноземних інвесторів та інвестицій в сільськогосподарській галузі а у нашій громаді в аграрний сектор.

Що до економічного потенціалу громади він тут важлива все таки сильна економічна забезпеченість громади, саме це зумовлює здатність територіальної громади розвиватися, і прийняття рішень щодо стратегічних напрямів розвитку його галузей, визначення їх слабких та сильних ланок, співставлення ресурсних можливостей розвитку окремих територій є на даний час одним із основних завдань регіональної політики. У Мамаївській громаді для розвитку економічного потенціалу вагомим значення набула сільськогосподарська кооперація. Як показує практика, вона стала ефективним механізмом забезпечення конкурентоспроможності малих і середніх сільськогосподарських товаровиробників. Також вона може впливати на розвиток соціальної інфраструктури населених пунктів, що входять до складу Старостинського округу. Великою проблемою в країні є також велика кількість безробітних яка все більше росте.

Костащук В. І. зазначає, що частка безробітних громадян зросла через вивільнення робочої сили в серед-ині країни, як наслідок знизилась економічна активність громадян країни. Загальне погіршення економічної ситуації в Україні у 2020 році також обмежило можливості роботодавців підвищувати заробітну плату. Одночасно, рівень економічно активного населення незначно знизився, а рівень економічно неактивного – навпаки зріс. Разом з тим, темпи росту реальної заробітної плати продовжують суттєво випереджати темпи росту економіки в цілому. Така ситуація свід-чить про збереження диспропорцій в попиті та пропозиції робочої сили на ринку, високу конкуренцію за робочу силу на ринку, який є досить відкритим [16].

Офіційно станом на сьогодні на території громади загальна кількість зареєстрованих суб'єктів господарювання становить 1174 од., в тому числі: юридичних осіб 206 од., з них економічно активних (бюджетоутворюючих) 146 од.; фізичних осіб-підприємців 968 од., з них ведуть діяльність 832 од. Основними видами економічної діяльності є сільське господарство, лісозаготівля та переробка деревини, приватні підприємства, вирощування птиці та послуги торгівлі.

- Промисловість ТГ має такі галузі: харчову, будівельних матеріалів, лісову та деревообробну промисловість;
- Державне підприємство «Лужанський експериментальний завод», смт. Лужани;
- ТОВ «Букофрукт», с. Мамаївці;
- ТОВ «Українська продовольча група», с. Мамаївці;
- ПСП «Мамаївське» Виробництво м'яса та м'ясних продуктів, с. Мамаївці;
- ТОВ «Драчинецьке-1» Розведення свійської птиці с. Драчинці;
- ТОВ «Драчинецьке» Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур
- ТОВ «Буковинська цегла», с. Стрілецький кут;

- ТОВ «Міраж ЛТД». Вироби з деревини та корка, соломки і матеріалів для плетіння, смт Лужани;
- КП "Благоустрій"
- КП «Добробут-Мамай»
- ТОВ "Дьолер Буковина"

На сьогодні питання про підвищення рівня фінансової спроможності громади вирішують переважно простим методом а саме, шляхом розвитку економіки та забезпечення управління стратегічним розвитком територій, та підвищення популяризації на території регіону. Важливу роль відіграє сприяння та залучення інвестицій, підтримки місцевого бізнесу та розвитку галузей в своїй громаді та на своїх прилеглих територіях. Все це стає можливим при наявності сильної економічної політики в громаді. забезпечення стратегічного управління розвитком територій, популяризації територій, сприяння залученню інвестицій, підтримки місцевого бізнесу та розвитку галузей економіки.

Висновок до розділу 2

У висновку можна зазначити, що розвиток у сфері туризму і відпочинку в територіальній громаді є багатограним процесом, що вимагає комплексного підходу та системних заходів. Створення різних економічних зон, спрямованих на розвиток туризму та рекреації, є ключовою стратегією для привертання інвестицій та стимулювання економічного зростання громад. Це не лише сприятиме стабілізації фінансової ситуації в регіоні, але й забезпечить підвищення якості життя місцевого населення через створення нових робочих місць та розвиток інфраструктури.

В своїй роботі Джаман Я. В. зазначив. Що широкомасштабна війна росії проти України (з 24 лютого 2022 року) зумовила значні потоки вимушеної міграції населення, значно зросла кількість біженців, внутрішньо переміщених осіб, тимчасово захищених осіб, примусово вивезених тощо.

[13] Це безпосередньо впливає на рівень інвестицій в сферах рекреації та туризму громади.

Слід зазначити, що залучення інвесторів та фінансування на всіх рівнях, від приватних місцевих до державних, є важливою передумовою для реалізації в громаді туристичних проєктів та розвитку інших галузей економіки. Не малу роль відіграє муніципальне оподаткування та фінансування становлять значну частку доходів місцевих бюджетів та забезпечують необхідні фінансові ресурси для демографічного розвитку та соціального захисту.

Крім того, активне просування сільськогосподарського сектору, сприяння інвестиціям в цю галузь та створення сприятливого інвестиційного клімату може забезпечити стійкий розвиток територіальних громад. Це включає в себе не лише підтримку малих та середніх підприємств, але і створення умов для залучення великих інвесторів, що в свою чергу сприятиме розвитку промислової та відповідно туристично-рекреаційної інфраструктури яка в свою чергу надасть нові робочі місця для мешканців громади.

Загалом, управління такою сферою як економіка потребує якісної оцінки від керівництва громади. В іншому випадку перспектива розвитку рекреаційної а особливо туристичної сфери в громаді може бути відсутня. Потенціал для Мамаївської громади виступатиме ідея всебічного розвитку, яка прописана в плані розвитку громади. Відповідно до цього регіон буде спрямований на розвиток ключових галузей та стане основою для стабільного економічного зростання і соціального піднесення жителів регіону. Саме такий підхід дозволить максимально використовувати наявні ресурси та можливості для досягнення стратегічних цілей розвитку територіальної громади.

РОЗДІЛ III.

ОСОБИВОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ПЛАНУВАННЯ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ МАМАЇВСЬКОЇ ТГ

3.1 Соціально-економічна характеристика рекреаційно-туристичного комплексу Мамаївської ТГ

Сьогодні Мамаївська територіальна громада, як і інші громади, після свого створення як юридична особа формує бюджет і розпоряджаються цими коштами самостійно або через створений ними орган місцевого самоврядування. Громада може приймати рішення, чи потрібно їм об'єднувати частину своїх коштів на рівні колишнього району чи області. Також реформування органів місцевого самоврядування дає реальні можливості для розвитку громади, а також певні переваги громадянам розвивати бізнес на своїй території, не підпадаючи під дію громіздкого та неефективного Податкового кодексу, оскільки частина податків залишається у розпорядженні територіальної громади.

На теперішній час в Мамаївській територіальній громаді питання про підвищення рівня фінансової спроможності громади вирішують шляхом розвитку економіки на своїх територіях, забезпечення стратегічного управління розвитком територій, популяризації територій, сприяння залученню інвестицій, підтримки місцевого бізнесу та розвитку галузей. Бізнес на території громади по трохи розвивається, а податкові надходження вкладаються в покращення інфраструктури громади.

Сильні сторони громади:

- розвинена магістральна транспортна інфраструктура із значним транзитним потенціалом (автошляхи державного та регіонального значення Н10 та Т2607);
- Хороше географічне розміщення;
- наявність земельних ділянок, призначених для ведення господарської діяльності та привабливі умови поряд з ділянками;
- сприятливі кліматичні умови;
- природні ресурси;

- наявність водойм;
- туристична привабливість.

Пріоритетні напрями розвитку:

- Вирощування сільськогосподарських культур.
- Будівництво сонячних електростанцій.
- Торгівля.
- Створення обслуговуючих кооперативів.
- Логістика.
- Розвиток тваринництва.
- Виробництво та переробка.
- Туризм та рекреація.

Щодо туризму та рекреації Мамаївській громаді є не мало об'єктів які слугують для подальшого розвитку туризму, та рекреації. На таблиці вказано кількість об'єктів та назви населених пунктів в яких вони розміщені. Як можемо бачити є такі об'єкти в таблиці які взагалі відсутні в громаді, до прикладу – басейни, їх немає взагалі як і природно-заповідних зон, туристично-розважальних комплексів, інших споруд туристичного призначення, туристичних агенцій, філії. Відсутність таких об'єктів висвітлює нам, що громада не є всебічно розвинутою у плані туристичних та рекреаційних об'єктів

Нинішня суспільно-економічна ситуація в громаді спричинила необхідністю модернізації системи підготовки майбутніх кваліфікованих робітників тому, що як показує час за останні кілька років існування громади, розвиток не відбувався рівномірно. Увага приділялась тільки центру громади с. Мамаївці та смт. Лужани відповідно далеко не всі населені пункти які входять до ТГ не получали потрібних фінансових надходжень для розвитку економічної складової та інших напрямів. Для часткового вирішення цієї проблеми постає гостра необхідність якісній підготовці робітничих кадрів.

Таблиця . 3.1

Туризм та рекреація громади

Назва	Кількість/ потужність	Місце розміщення, адреса
Парки	3	Лужани, Глиниця, Дубівці
Зони відпочинку -	-	
Стадіони	7	Мамаївці, Лужани, Дубівці, Глиниця, Драчинці, Стрілецький Кут, Біла
Спортивні майданчики	3	Мамаївці, Лужани, Дубівці
Інші спортивні споруди(назва)	Тенісний корт	Лужани
Басейни	-	
Дитячі майданчики	14	Мамаївці, Лужани, Дубівці, Глиниця
Культові споруди	7	Лужани, Драчинці, Стрілецький Кут
Пам'ятники	10	Мамаївці, Лужани, Дубівці, Глиниця, Драчинці, Стрілецький Кут
Пам'ятки історії	8	Мамаївці, Лужани, Дубівці, Глиниця, Драчинці, Стрілецький Кут
Природно-заповідні зони	-	
Туристично-розважальні комплекси	-	
Готелі	8	Мамаївці, Лужани, Дубівці
Бази відпочинку	1	Стрілецький Кут
Інші туристичного призначення (назва)	-	
Туристичні агенції/філії/оператори (назва)	-	

[18]

Досліджуючи доступність в Чернівецькій області Костащук В.І. виділив важливим для розвитку як і міжнародного так і місцевого значення туризму сухопутний транспорт а саме залізничний. Залізничними коліями Чернівецька область з'єднана як із найважливішими культурно-історичними та економічними центрами України так і з країнами Європи. [12] Сьогодні більшість жителів

територіальній громаді відсторонені від процесу прийняття та реалізації управлінських рішень унаслідок або власної байдужості, або відкритого небажання посадових осіб місцевого самоврядування залучати населення громади до управління місцевими справами. Ще слід зазначити, що Мамаївській територіальній громаді найбільша кількість населення проживає в с. Мамаївці та смт. Лужани це чітко спостерігається на карті чисельності населення, і негативно відіграється на розвитку особливо туристичної сфери і рекреаційної через нерівномірну кількість населення.

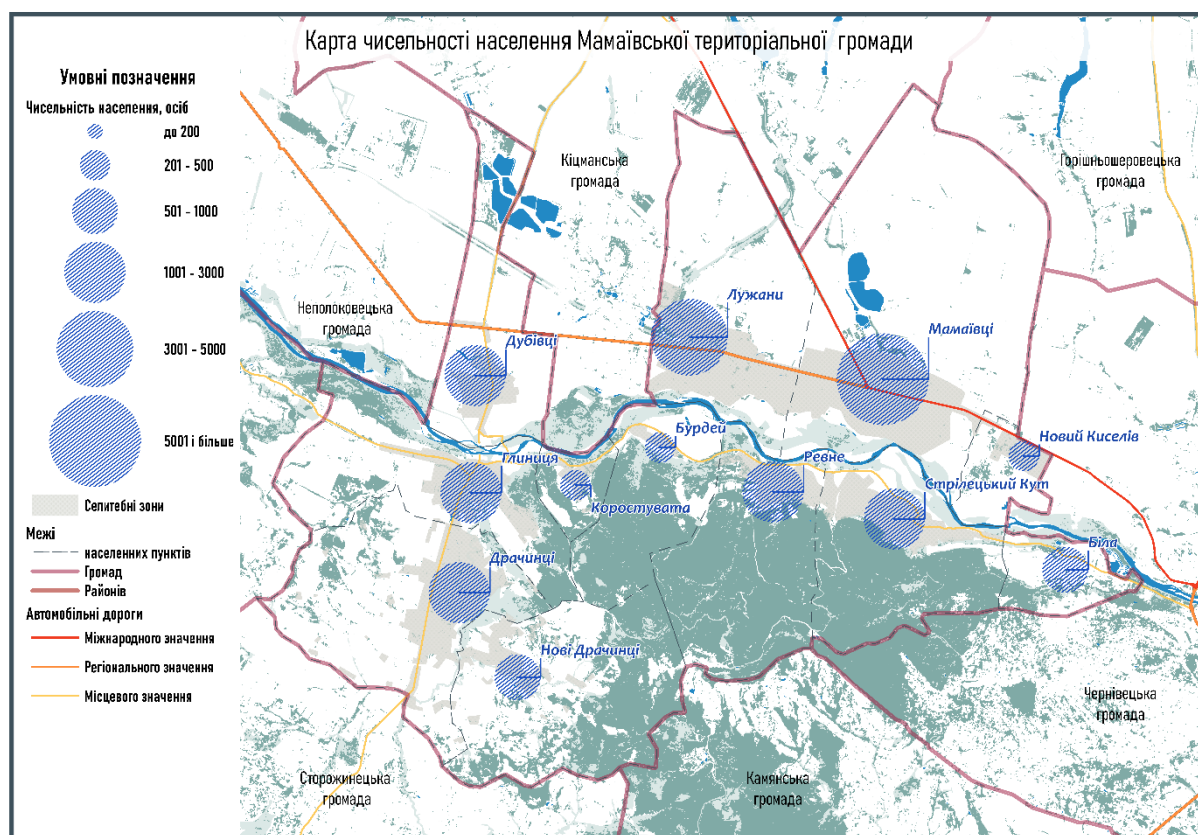

Рис.3.1. Карта чисельності населення Мамаївської територіальної громади.

На карті зображені колодіаграми вони показують населення кожного села чим менша колодіаграма тим менша кількість населення в тому чи іншому селі. Загальна кількість населення громади становить 21525 осіб, але на теперішній час це не зовсім актуальний показник у зв'язку з пандемією COVID-19 та повномасштабною війною в державі.

В нашій державі є чимало регіонів, які мають достатнім потенціалом у розвитку туризму. В своїй дослідницькій роботі Костащук В. І. виділив, що

протягом 2009, 2016 та 2018 років спостерігається певне зростання туристичної активності у внутрішньому туризмі. Це означає зростання зацікавленості населення області внутрішнім туризмом. Але необхідно уточнити, що це відбувається після істотного скорочення внутрішніх туристичних подорожей у попередні періоди. [15] Але слід пам'ятати, що реалізація інвестиційного потенціалу розвитку туристичної промисловості гальмується проблемами, характерними для кожного українського регіону: недостатня інфраструктура, кадровий потенціал, маркетинг, підприємницьке середовище, законодавча база. Мамаївська територіальна громада на мою думку не є наскільки перспективною як решта регіонів і громад де є наявна велика історико-культурна основа для туризму. Проте громада має досить історико-культурних пам'яток з XVIII століття є старовинна Успенська церква, зведена в 1786 році в с. Глиниця, Успенська церква в с. Дубівцях датована вчені ідентифікують церкву 1775 роком. Повертаючись до траси побачимо перед залізничним переїздом пам'ятку садово-паркового мистецтва – Лужанський дендропарк, який виник у XIX столітті і має площу 4,3 га. Лужанський дендропарк один з найохайніших парків Буковини. Архітектурною пам'яткою місцевого значення є й розташований неподалік адміністративний будинок цукрового заводу, побудований у 1895 році. Ще в смт Лужанах майже на виїзді ліворуч від траси стоїть невеличкий мурований костел Святого Яна з Дуклі у неоготичному стилі. Тюльпанове поле в Мамаївцях вперше з'явилося у 2005 році. Цвітіння поля припадає на кінець квітня-початок травня. У цей час сюди щодня з'їжджається понад 1000 відвідувачів з усієї України.

Зацікавленості громади в розвитку різних відпочинкових комплексів та об'єктів і при цьому раціональному використанні наявних ресурсів, креативності місцевих підприємців, сприяє відродженні місцевої культурної спадщини, зростанні народжуваності та зменшенні відтоку молоді з громади. Але насамперед це потрібно розвивати у всіх селах громади, до того ж Стратегічний план розвитку Мамаївської ТГ до 2030 року показує, що в основному розвиток та надходження коштів з бюджету громади й не тільки буде лише в с. Мамаївці

та смт. Лужани. Це робить ще гіршим економічний стан для існування сіл з малим населенням та поганою ґрунтовою дорогою. За рахунок малої кількості проживаючого населення і інших чинників вони не можуть бути в подальшому перспективними та привабливими адже людям недостатньо лише історичних пам'яток треба також розвинутої рекреаційної сфери в селах з малою кількістю населення перш за все потрібне надання таких послуг які Мамаївська громада має їм запропонувати.

Переходячи до рекреаційної сфери, хочеться в першу чергу висвітлити ринок готельно-ресторанних послуг. Котрий до війни розвивався досить швидкими темпами. На сьогодні готельно-ресторанні послуги громади представлено підприємствами різних класів і категорій від дрібних, до відомчих готелів, причому більшість статусних ресторанів, кафе-барів та готелів були побудовані протягом останніх 10 років.

Рис.3.2. Заклади рекреації та туризму Мамаївської територіальної громади.

На карті закладів рекреації та туризму Мамаївської територіальної громади мною позначені об'єкти рекреації: с. Драчинці ресторан «Мрія», ресторан-бар

«Lux club»; с. Дубівці готельно-ресторанний комплекс «Grand Aristocrate»; смт. Лужани ресторан «Ілюшка», піцерія Napolitana, кафе-бар «Sova» «Лужанський парк», «Дендропарк», кафе-бар «Файно-шинок»; с. Мамаївці ресторан «Колвік», ресторан «Колос», відпочинковий комплекс «Прага», готель «Прайд» «Тюльпанове поле», ресторан «Ганок»; урочище Цецено «Графська садиба», «Орлине гніздо». Всі ці перелічені готельно-ресторанні підприємства отримують високу оцінку відвідувачів, засновану на якісному наданні послуг. Також слід зазначити, що такі об'єкти як; «Лужанський парк» та «Дендропарк» відзначаються високою відвідуваністю серед місцевих мешканців громади, це пов'язано з хорошою облаштованістю території та привабливістю. Ще раз можна згадати про один об'єкт високої відвідуваності туристів та місцевих мешканців – «Тюльпанове поле» в сезон цвітіння, з усієї держави й не тільки прибувають понад 1000 людей на день. Майже всі об'єкти рекреації знаходяться біля автошляхів державного та регіонального значення, це значно підвищує відвідуваність цих об'єктів та робить їх більш актуальними.

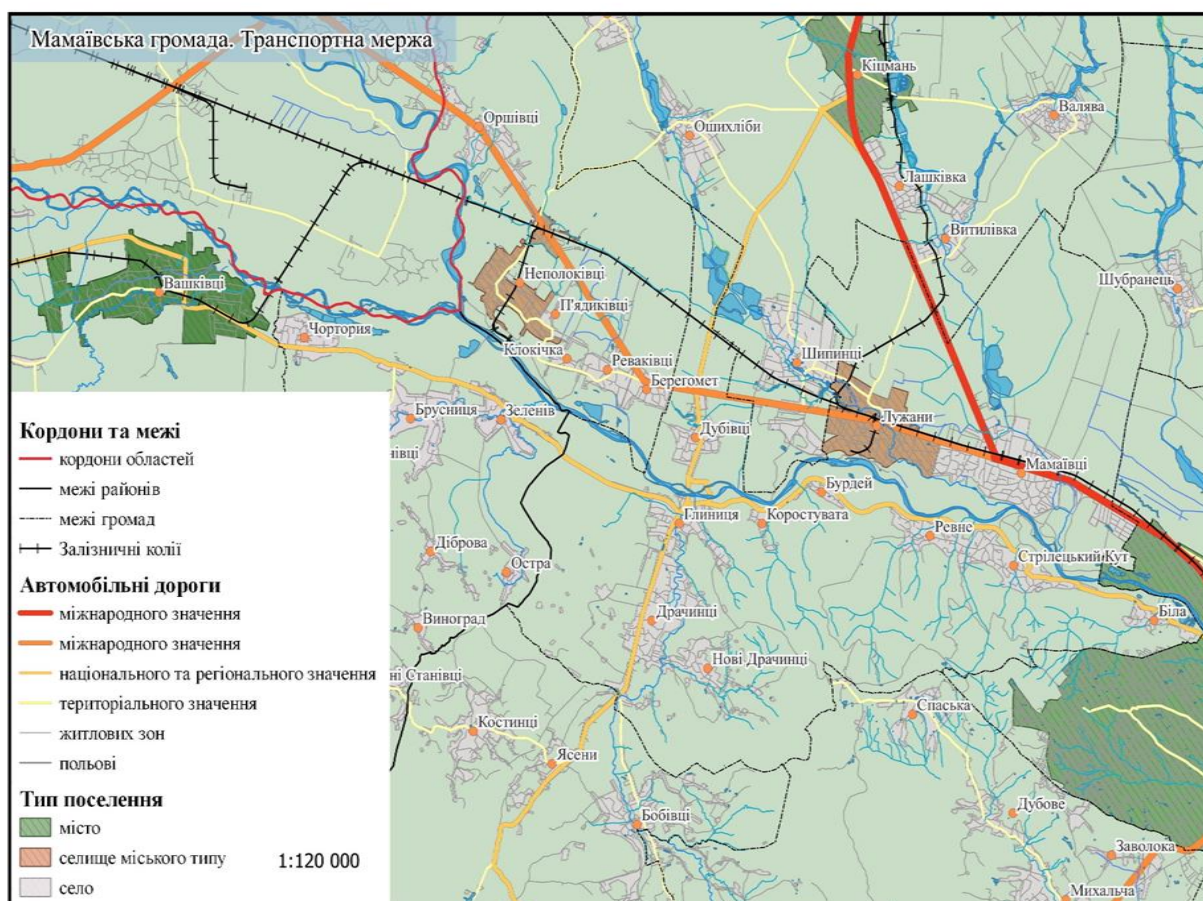

Рис.3.3. Транспортна мережа Мамаївської територіальної громади.

Транспортна мережа Мамаївської територіальної громади включає в себе дорожню та залізничну інфраструктуру. Щодо дорожньої мережі то на карті можемо бачити, що вона включає міжнародну трасу E85, яка пролягає через територію громади, забезпечуючи зв'язок з Литвою та Грецією. Регіональні та місцеві дороги, які з'єднують обласний центр та інші міста регіону з сільськими населеними пунктами громади.

станції, що використовуються для перевезення вантажів та пасажирів як в межах громади, так і за її межами.

Ця транспортна інфраструктура є ключовим елементом для забезпечення зв'язку з іншими регіонами, розвитку економіки, а також забезпечення зручних умов для мешканців та розвитку громади в цілому.

Карта транспортної доступності до об'єктів рекреації показує нам точково адміністративні центри громади, центри районів, області, об'єкти рекреації. Транспортна доступність до об'єктів рекреації показана трьома відрізками в 15, 30 та 60 хвилин їзди до об'єктів рекреації громади. Жовтим кольором показано транспортну доступність в межах 60 хвилин і більше їзди до центру громади, синім кольором на карті відображено в середньому 30 хвилин їзди об'єктів рекреації Мамаївської територіальної громади з околиць сусідніх територіальних громад та їх прилеглих території. Переходячи до показника в межах доступності в 15 хвилин до об'єктів рекреації, який показаний на карті сірим кольором з штрихованими лініями ми можемо спостерігати найближчі території до об'єктів рекреації та до самої Мамаївської територіальної громади. Саме ці три відрізки в 60, 30 та 15 хвилин показують середній час їзди до об'єктів відпочинку в Мамаївській територіальній громаді. Також на цей показник суттєво впливає стан доріг, як в самій громаді так і в прилеглих територіях сусідніх територіальних громадах. До прикладу з міста Чернівці до най ближчого об'єкту рекреації «Тюльпанове поле» яке знаходиться в селищі Мамаївці час становитиме близько 15-13 хвилин, а з міста Сторожинець до най ближчого об'єкту рекреації ресторану «Lux Club» який знаходиться в селищі Драчинці, то до нього час прибуття становитиме що най менше 35 хвилин. Це зумовлено перш за все станом доріг та дорожнім покриттям. Тому більш стабільний розвиток сфери рекреації та відпочину відбувається в центрі громади а саме селищах Мамаївці та Лужани. Це зумовлено станом центральної автомагістралі міжнародного та регіонального значення та якості покриття, рівень та якість обслуговування відвідувачів в закладах рекреації які знаходяться в адміністративному центрі Мамаївської громади мають другорядне значення.

3.2 Проблеми та перспективи розвитку закладів рекреаційно-туристичного комплексу в регіоні дослідження.

Територіальна громада має досить не погані передумови для розвитку рекреаційних територій, які обумовлені наявністю природних ресурсів, мережею відпочинкових закладів і необхідної для їх функціонування інфраструктури. Рекреація має значення на загальнодержавному рівні, а не лише на регіональному рівні, тому що сприяє широкому відновленню працездатності населення. Незважаючи на певні досягнення у розвитку туристичної індустрії, галузь потребує подальшого розвитку і залучення значних інвестицій у її розвиток. Стратегічно важливим й для нас буде підвищення ефективності використання рекреаційних ресурсів та об'єктів історико-культурної спадщини. Беручи до уваги природно-ландшафтні умови, історико-культурну спадщину та вже наявну рекреаційно-туристичну інфраструктуру, в Чернівецькій області визначено райони пріоритетного розвитку туризму, куди заздалегідь у першу чергу слід спрямовувати інвестиції, це також слід враховувати. За наявністю більшого потенціалу в рекреаційній галузі чим в туризмі це означає, що доцільніше розвивати саме рекреаційну галузь як стратегічну галузь економіки нашого регіону.

Об'єкти туризму та рекреації громади є непоганим перспективним чинником в цілому для територіальної громади, але при цьому слід пам'ятати про їх розвиток та збільшення кількості. Адже як ми можемо бачити на (Рис.3.1.), що села з малою кількістю населення взагалі не мають таких закладів, перш за все це зумовлено малою перспективністю цих населених пунктів. Важливим буде провести структурний SWOT-аналіз це дасть чітку картину того наскільки перспективна соціально-економічний аналіз, туристично-рекреаційна, соціальні сфери Мамаївської територіальної громади. Було

SWOT-аналіз Мамаївської територіальної громади

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Вигідне географічне розташування громади. 2. Населені пункти розташовані на міжнародній трасі E85 з Литви до Греції. 3. Через село проходять залізнична і шосейна дорога, що сполучають обласний центр з містами Тернопіль, Івано-Франківськ та Львів. 4. Близьке розташування громади до обласного центру м. Чернівці – 10 км. 5. Досить велика кількість історико-культурних пам'яток для сприяння туризму в громаді, порівняно з іншими територіальними громадами. 6. Позитивна динаміка зростання обсягів та подальша її перспектива 7. Досить сильно розвинена промисловості та сільське господарство. 8. Правильне використання та хороша ефективність використання сільськогосподарських угідь та сприятливі природно-кліматичні умови для тенденцій розвитку сільськогосподарського виробництва територіальної громади. 9. Екологічно чистий регіон (в тому числі, досить низька кількість викидів). 10. Розвинений готельно-ресторанний бізнес та відпочинкові комплекси. 11. Досить добре розвинута система освіти та її кадровий потенціал в громаді. 12. Розвинена виробнича сфера в 15%.	1. Схема планування території громади є застарілою. 2. Диспропорція в розвитку місцевого бізнесу. 3. Слабкий рівень інноваційної діяльності та господарської 4. Слабо розвинута інфраструктура громади. 5. Слабо розвинене садівництво дерев. 6. Недостатньо розвинений рівень туристичної інфраструктури в громаді. 7. Низький рівень сортування відходів. 8. Слабо розвинута інфраструктура агропромислового комплексу 9. Дуже слабкий рівень запобігання затопленню сіл які знаходяться біля р. Прут. 10. Низький рівень маркетингу в громаді.
Можливості	Загрози
1. Створення потужної туристичної інфраструктури. 2. Розбудова інфраструктури для збереження та переробки сільськогосподарської продукції. 3. Покращення відносин громади з іноземними інвесторами. 4. Розбудова сільськогосподарської інфраструктури 5. Розробка сильних стимулюючих механізмів для підтримки розвитку малого і середнього підприємництва в Мамаївській громаді. 6. Зростання економічного потенціалу громади. 7. Зростання в кількості об'єктів відпочинку та туризму.	1. Велика загроза депопуляція населення в громаді а особливо в селах з малою кількістю населення. 2. Нестабільність в громаді політична і економічна спричинена війною в Україні. 3. Відтік міграція кадрового персоналу громади у зв'язку з війною. 4. Недоведена до кінця робота у реформуванні галузі медицини у громаді. 5. Загроза втрачання попиту місцевого туризму.

врахований аналіз розвитку останніх років та Стратегічний план розвитку Мамаївської ТГ до 2030 року.

SWOT-аналіз Мамаївської територіальної громади вказує на ряд сильних сторін та можливостей, а також на проблемні аспекти, що потребують уваги.

Серед сильних сторін можна виділити вигідне географічне розташування громади, протягом якого проходять міжнародні траси, наявність транспортних вузлів, розвинена промисловість та сільське господарство, наявність історико-культурних пам'яток, екологічна чистота регіону та інше. Однак, присутні також слабкі сторони, такі як застаріла схема планування території, диспропорція в розвитку місцевого бізнесу, недостатній рівень інноваційної та туристичної інфраструктури, низький рівень сортування відходів та інші.

З огляду на можливості, громаді відкриваються перспективи розвитку у напрямках створення туристичної та сільськогосподарської інфраструктури, покращення відносин з іноземними інвесторами, підтримки малого та середнього підприємництва та інше. Але на шляху до успішного розвитку стоять загрози, такі як депопуляція населення, політична та економічна нестабільність, втрата попиту на місцевий туризм та інші.

Отже, для досягнення успішного розвитку Мамаївської територіальної громади необхідно враховувати її потенціал, а також активно впроваджувати стратегічні заходи з мінімізації внутрішніх слабкостей та зовнішніх загроз. Відтак стає зрозумілим які наявні сильні сторони та слабкі громади і також можливості та загрози для Мамаївської територіальної громади в цілому. Для покращення стану туристично- рекреаційного комплексу громади мають бути враховані всі зазначені проблеми та загрози надалі. З грамотним підходом та усунення явних проблем у розвитку, громада зможе добитися досить високого рівня та потенціалу а також відноситись до одних з найкращих громад Чернівецької області.

Р	Е	S	Т
Політичні фактори: • Стабільність управління: Оцінка політичної стабільності в Мамаївській територіальній громаді та рівень довіри до місцевих владних структур. • Податкова політика: Вплив місцевих податків і зборів на розвиток бізнесу та інвестиції в громаді. • Регулювання: Перегляд регуляторних норм та законів, що можуть впливати на розвиток Мамаївської громади. • Інфраструктурні проекти: Підтримка та реалізація інфраструктурних проектів з боку держави та місцевих влад.	Економічні фактори: • Економічний зріст: Оцінка рівня економічного розвитку в Мамаївській громаді та потенціалу для зростання. • Зайнятість: Рівень безробіття та можливості для створення нових робочих місць у громаді. • Інфляція: Вплив інфляції на споживчу поведінку та покупну спроможність мешканців Мамаївської громади. • Валютний курс: Вплив коливань валютних курсів на економічну стабільність та торговельні операції у громаді.	Соціокультурні фактори: • Демографічні зміни: Аналіз розподілу населення за віком, статтю та етнічним складом в Мамаївській територіальній громаді. • Культурні та соціальні тенденції: Вплив традицій, звичаїв та культурних цінностей на соціальне життя громади. • Освіта та культура: Рівень доступності освіти, культурних закладів та можливостей для саморозвитку мешканців Мамаївської громади. • Соціальна відповідальність: Участь місцевих громадян та організацій у соціальних проектах та благодійних діях в громаді.	Технологічні фактори: • Інновації: Рівень прийняття та впровадження новітніх технологій у місцевих підприємствах та установах. • Інтернет та комунікації: Доступність інтернету та розвиток телекомунікаційної інфраструктури у громаді. • Екологічні технології: Використання екологічно чистих технологій у сфері виробництва та обробки відходів. • Цифрова трансформація: Рівень готовності та можливості громади адаптуватися до цифрових змін та інновацій.

Розглянемо фактори детальніше.

Політичні фактори.

Стабільність управління цей фактор оцінює рівень політичної стабільності в громаді та довіру до місцевих владних структур. Наприклад, якщо в громаді існує постійність у складі та діяльності влади, це сприяє стабільному розвитку бізнесу та інвестиціям. У Мамаївській громаді владні структури вже кілька років демонструють стабільність, що сприяє позитивному економічному та соціальному розвитку.

Податкова політика впливає на рівень місцевих податків і зборів на бізнес є важливим економічним фактором. Наприклад, ставлення влади до оподаткування малого та середнього бізнесу може стимулювати або стримувати інвестиційні процеси. У Мамаївській громаді впроваджено податкові пільги для

нових підприємств у сфері рекреації, що сприяє їхньому розвитку та приваблює інвесторів.

Регулювання цей фактор визначає вплив регуляторних норм та законів на розвиток громади. Зміни у законодавстві щодо земельних відносин можуть вплинути на можливості для розвитку саме туристично-рекреаційних проектів у Мамаївській громаді.

Що до інфраструктурних проектів то вони поступово получають та реалізацію саме від держави та місцевих влади яка може значно покращити умови для життя та розвитку саме малого бізнесу. Будівництво дендропарку чи закладів відпочинку виведе на вищий рівень розвитку об'єктів для відпочинку та відповідно припливу туристів у громаду.

Економічні фактори.

Економічні фактори дають вагому оцінку зростання рівня економічного розвитку, потенціалу громади та майбутнього зростання. Важливо залучати інвестиції та розвивати підприємців у суспільстві. Розвиток дозволить в суспільстві сприяє економічному зростанню, збільшує оборот місцевої економіки і створює нові робочі місця.

Зайнятість у громаді значно знизить рівень безробіття, а нові можливості працевлаштування визначатимуть соціальну стабільність суспільства, а економічний ріст відіграє важливу роль у розвитку туризму з точки зору створення робочих місць для місцевого населення в сфері послуг, транспорту, торгівлі тощо.

Вплив фінансової інфляції також відіграє невелику роль у споживчій діяльності жителів громади. Він може визначати рівень споживання товарів і послуг. Наприклад, стабільність цін на товари і послуги першої необхідності допомогла зберегти споживчий попит у Мамаївській громаді.

Курси валют відіграють важливу роль в економіці, це зумовлено тим що, коливання курсу впливають на вартість імпортованих товарів і послуг і прибутковість компаній ЄС. До прикладу, зміна курсу національної валюти може вплинути на вартість послуг туризму та відпочинку.

Соціальні фактори. Демографічні зміни а особливо якісний аналіз демографічних змін в громаді є важливим для розуміння складу та потреб населення. В подальшій перспективі якщо в Мамаївській громаді спостерігатиметься зростання кількості молоді то вона може значно вплинути на потреби у сфері освіти та розвитку молодіжних ініціатив.

Культурні та соціальні тенденції також є важливими тому, що збереження та підтримка культурних та соціальних традицій визначає ідентичність громади та сприяє соціальній єдності. До прикладу це можуть бути традиційні святкування, які зберігають культурні цінності та сприяють об'єднанню мешканців.

Освітні та культурні заклади та їх доступність є важливим аспектом для розвитку інтелектуального та культурного потенціалу громади. В Мамаївській громаді діє мережа шкіл та культурних центрів, які сприяють освіті та розвитку творчих здібностей мешканців.

Соціальна відповідальність місцевих громадян та організацій у соціальних проектах та благодійних діях є важливим для зміцнення соціальної структури та підтримки малозабезпечених верств населення. Т громаді діють громадські організації, які активно залучаються до благодійних проектів та допомагають місцевим мешканцям у складних життєвих ситуаціях.

Культурні фактори.

Традиції та звичаї в громаді є дуже важливими тому їх слід зберігати та передавати наступним поколінням. Традицій та звичаїв визначають культурну спадщину громади та сприяє формуванню її ідентичності. В громаді проводяться щорічні культурно-просвітницькі заходи та святкування, де зберігаються традиційні обряди.

Мовна культура та використання мовних традицій є важливим аспектом для збереження ідентичності та спілкування у в регіоні.

Мистецтво та культурні події. Розвиток мистецтва та проведення культурних подій сприяють розвитку творчих здібностей та підтримці культурної спадщини громади. В Мамаївській громаді організовуються виставки, театральні

постановки та концерти, які популяризують та збагачують культурне життя громади.

Релігійні традиції та практики також впливають на культурне середовище громади та формують її цінності. В Мамаївській громаді проводяться релігійні святкові заходи, які є важливим елементом культурного життя місцевих жителів.

Висновок до розділу 3

Аналізуючи рекреаційно-туристичний потенціал Мамаївської територіальної громади, можемо відзначити наявність передумов для його розвитку. Природні ресурси, наявність мережі відпочинкових закладів та інфраструктури створюють сприятливі умови для розвитку туризму та рекреації. Варто враховувати, що рекреаційні можливості мають важливе значення не лише для регіонального розвитку, а й на загальнодержавному рівні, оскільки сприяють відновленню працездатності населення.

Незважаючи на досягнення у розвитку туристичної галузі, вона потребує подальшого росту та інвестицій. Підвищення ефективності використання рекреаційних ресурсів та об'єктів культурної спадщини є стратегічно важливим. Враховуючи природні та культурні умови, визначено райони пріоритетного розвитку туризму, куди слід спрямовувати інвестиції.

Важливим аспектом є також зростання кількості туристичних та рекреаційних об'єктів у громаді. Розвиток цих секторів сприятиме підвищенню її привабливості для відвідувачів. Зазначається, що села з невеликою кількістю населення не мають достатньої кількості таких закладів, що потребує уваги та додаткового розвитку.

Структурний SWOT-аналіз та PEST-аналіз також мають велике значення, оскільки дозволяють отримати чітку картину перспектив та проблем у соціально-економічному, туристично-рекреаційному та інших сферах громади. Врахування всіх цих факторів є важливим кроком у плануванні та реалізації стратегій розвитку рекреаційного та туристичного секторів, що сприятиме загальному підвищенню рівня життя та розвитку громади.

ВИСНОВКИ

Таким чином, у результаті роботи було охарактеризовано рекреаційно-туристичний потенціалу Мамаївської територіальної громади та здійснені наступні узагальнення та висновки. В результаті вивченого матеріалу було розкрито сутність поняття рекреаційно-туристичного потенціалу, визначено структурні компоненти та їх функції.

1. Перш за все рекреаційно- туристичний комплекс це – сукупність багатьох галузей та різних видів економічної діяльності. Також до складу рекреаційного комплексу можуть входити такі галузі та види економічної діяльності, як туризм, готельно-ресторанний бізнес, спортивні заклади, розважальні центри, парки, зоопарки, атракціони, кінотеатри, музеї, концертні зали, курорти, та інші. Досліджують рекреаційно- туристичний комплекс багатьма методами такими як; (Історичний метод, Картографічний метод, Порівняльний метод, Метод системного аналізу, Статистичний метод та Геоінформаційний метод.)

У процесі роботи ознайомилися із розкриттям потенціалу громади та особливостями її розвитку. Має вигідне економіко-географічне становище. Територіальна громада розташована на території де є сприятливі умови для розвитку рекреаційної сфери. Має в наявності три річки, ставки та не малу кількість природних джерел, також є автошляхи державного, та регіонального значення з твердим покриттям та залізницею. Наявна історико-культурна спадщина у вигляді архітектурних пам'яток та будівель. Досить сильно розвинені об'єкти рекреації, а саме готельних-ресторанних та розважальних комплексів. Порівняно з іншими територіальними громадами Чернівецької області. Охарактеризувавши в загальному систему рекреаційно-туристичного потенціалу Мамаївської територіальної громади, можна зробити такі висновки: що туристично-рекреаційний потенціал не є ідентичним, набагато більше розвинена рекреаційна сфера чим туристична, відповідно курортна зона на теперішній час взагалі відсутня.

2. Переходячи до аналізу туристично-рекреаційного потенціалу ТГ та загалом про стан туризму, свідчить нерівномірність рекреаційної та туристичної

сфери, наявність достатніх ресурсів, вигідне геополітичне положення для розвитку сфер. Більш високий рекреаційний потенціал в громаді, здатний забезпечити як внутрішній потреби населення на рекреаційні послуги. В цілому Мамаївська громада добре забезпечена туристично-рекреаційними ресурсами. Але для їх подальшого розвитку та покращення умов відпочинку і не тільки, велике значення має грамотний підхід керівництва територіальної громади для вирішення поставлених проблем та глибшого структурного дослідження з найбільш повним використання туристично-рекреаційних ресурсів, необхідних для задовільнення потреб населення Мамаївської територіальної громади.

3. Мамаївська територіальна громада має досить великий рекреаційно-туристичний потенціал, який на жаль використовується не так як повинен або не в повній мірі. У дослідженні розкрито сутність поняття рекреаційно-туристичного потенціалу, визначено його основні структурні компоненти та проаналізовано його функції. Важливо підкреслити, що рекреаційно-туристичний комплекс є дуже широким поняттям, яке охоплює велику кількість взаємозалежних галузей економіки та різних видів економічної діяльності. Він охоплює не лише традиційний туризм, але й динамічні сфери, такі як готелі та ресторани, спортивні та розважальні заклади, парки, зоопарки, атракціони, кінотеатри, музеї, концертні зали, санаторії та інші об'єкти, що сприяють проведенню дозвілля та зміцненню здоров'я.

Для того, щоб вичерпно проаналізувати та дати якісну оцінку на таку складну тему, як потенціал рекреації та туризму, в дослідженні використано різноманітні наукові методи. Історико-культурні методи дозволяють простежити розвиток діяльності дозвілля в громаді, метод картографії дає нам наочне уявлення про географічне розташування та розподіл ресурсів в регіоні, порівняльні методи оцінюють характеристики громади по відношенню до інших регіонів, методи системного аналізу розглядають комплекс дозвілля та туризму як єдину взаємопов'язану систему, статистичні методи надають кількісні дані для аналізу динаміки та структури, а методи геоінформатики дають змогу інтегрувати та аналізувати прості та точні дані.

В процесі вивчення особливостей розвитку Мамаївської громади стало зрозуміло, що громада має сприятливі економіко-географічні умови, що є одним з основних факторів для розвитку індустрії розваг. Громада має сприятливі природні умови, про що свідчать три річки, численні ставки та велика кількість природних джерел. Крім того, громада має добре розвинену транспортну інфраструктуру, включаючи національні та регіональні дороги з твердим покриттям та залізничне сполучення, що полегшує доступ до території. Багата історична та культурна спадщина громади, що складається з архітектурних та мистецьких пам'яток, також є важливим активом.

Огляд існуючої інфраструктури відпочинку показує, що об'єкти дозвілля, особливо готелі, ресторани та заклади дозвілля, добре розвинені. Це підтверджує високий рівень потенціалу дозвілля в муніципалітеті і зараз набагато перевищує туристичний. Порівняння між муніципалітетами Мамаївського району та інших муніципалітетів Чернівецької області показують, що розвиток у сфері розваг і туризму дуже нерівномірний. Зокрема, хоча сфера розваг сильно розвинулася, туристичний потенціал не був повністю використаний і в даний час немає рекреаційних зон.

4.Отже, незважаючи на загальну забезпеченість Мамаївської територіальної громади комплекс туризму та рекреації показує здатність в регіоні задовольняти внутрішні потреби населення у рекреаційних послугах та зокрема в туристичних також існує величезний простір для подальшого розвитку та покращення умов відпочинку. Для досягнення цього необхідно системне та грамотне управління з боку керівництва територіальної громади. Вирішення існуючих проблем, глибше структурне дослідження з максимально повним використанням усіх наявних туристично-рекреаційних ресурсів є забезпечення в регіон задоволення більшості потреб місцевого населення в Мамаївській територіальній громаді, щоб підвищити її туристичну сферу. Щоб це виконати потрібно розробити чіткі та структурні стратегії розвитку як рекреаційної так і туристичної сфер та залучення інвестицій територіальної громади для активного співробітництва з бізнесом та громадськістю

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бейдик О.О. Словник-довідник з географії туризму, рекреації та рекреаційної географії / О.О. Бейдик. – К. : Вид-во "Палитра", 1998. – 130 с.
2. Бейдик О. Рекреаційно-туристичні ресурси України : методологія та методика аналізу. Термінологія, районування / О. Бейдик. – К. : ВЦ Київський університет, 2001. – 398 с.
3. Берко А. Ю., Висоцька, В. А., & Чирун, Л. В. (2004). Алгоритми опрацювання інформаційних ресурсів в системах електронної комерції. БОНДАРЕНКО, В. А. До управління якістю туристичної послуги. *Вісник [Національного транспортного університету]*, 2010, 21 (1): 237-241.
4. БОНДАРЕНКО, В. А. До управління якістю туристичної послуги. *Вісник [Національного транспортного університету]*, 2010, 21 (1): 237-241.
5. Івашура, А. А. "Сучасні тенденції розвитку зеленої економіки в умовах глобалізації та мінімалістичного руху." (2022).
6. Кифяк, В. Ф., Куценко, В. І., Любіцева, О. О., Молнар, О. С., Мацола, В. І., Смаль, І. В., ... & Щепанський, Е. В. Рекреаційний потенціал як визначальний чинник відновлення людських ресурсів регіону. *Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України*, 5.
7. Кифяк, Василь Федорович, and Олександр Васильович Кифяк. "Діджиталізація процесів розвитку туристичних дестинації у західноукраїнських прикордонних регіонах." (2020).
8. Масляк, П. О. "Рекреаційна географія: навч. посіб." К.: Знання (2008): 141-143. Бейдик О. Рекреаційно-туристичні ресурси України : методологія та методика аналізу. Термінологія, районування / О. Бейдик. – К. : ВЦ Київський університет, 2001. – 398 с.
9. Топчієв О. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики (розділ XIV. Рекреаційно-географічні дослідження) / О. Топчієв. – Одеса : Астропринт, 2005. – 632 с.

10. Ярошенко, Анастасія Олегівна. "Рекреаційно-туристичний потенціал Херсонської області: структура, сучасний стан та перспективи використання." (2020).

11. Монографія Кілінська К.Й., Костащук В.І. Мінерально-сировинні ресурси: сучасний стан та перспективи використання: монографія / Клавдія Кілінська, Володимир Костащук. – Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 184 с.

12. Костащук В.І. Транспортно-географічне положення рекреаційно-туристичних центрів як чинник розвитку туризму в регіоні (на прикладі Чернівецької області). Науковий вісник Чернівецького університету. 2022. Т. 839 : Географія. С. 58-68.

13. Джаман В., Джаман Я. Географія міжрегіональних міграцій населення України в умовах війни. Науковий вісник Чернівецького університету. Серія: Географія. 2023. Вип.

14. Кілінська К. Рекреаційно-туристичне природокористування. / К. Кілінська // Навчально-методичний посібник. Чернівці - Вид-во Черн нац унів-ту імені Ю.Федьковича. – 2021. – 320 с

15. Костащук В.І., Ходан Г.Д. Туристична активність населення Чернівецької області за період 2005-2018 років. Науковий вісник Чернівецького національного університету. 2020. Вип. 824 : Географія. С. 90-96.

16. Підгірна В., Костащук В., Данілова О. Оцінка структури та тенденції зайнятості населення України в умовах трансформаційних змін. Економіка та суспільство. 2022. Вип. 40.

17. Костащук, І. І. (2017). Методика бальної оцінки релігійно-туристичних об'єктів. *Географія та туризм*, (41), 12-22.

18. Офіційний сайт Мамаївської територіальної громади [Електронний ресурс]<https://mamaivska-gromada.gov.ua/plan-socialnoekonomichnogo-rozvitku-teritorialnoi-gromadi-23-31-29-16-05-2021/>